

UiT Norges arktiske universitet

Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi - Handelshøgskolen ved UiT

Styrekompetanse med kommunen som eier

Marita Lunde Larsen

Masteroppgave i strategisk ledelse og økonomi (MBA) - BED-3910, desember 2021

Innhold

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn	1
1.2	Introduksjon og problemstilling	1
2	Teori	2
2.1	Kommunal organisering	2
2.1.1	Valg av styremedlemmer	5
2.2	Prinsipal-agent teori.....	7
2.3	Teorier om regnskap	9
2.3.1	Regnskapets formål	9
2.3.2	Resultatregnskap og balanse	9
2.3.3	Kvalitetskrav	10
2.3.4	Grunnleggende regnskapsprinsipper	11
2.3.5	Noter.....	11
2.3.6	Nøkkeltall	12
2.3.7	Regnskapskvalitet.....	17
2.3.8	Regnskapsmanipulasjon	18
2.3.9	Motiver for manipulasjon.....	20
2.3.10	Røde flagg	21
2.3.11	Benchmarking	23
2.4	Styrets og daglig leders ansvar	25
2.4.1	Rollefordeling aksjeselskap.....	25
2.4.2	Daglig leders ansvar	25
2.4.3	Styrets ansvar	27
2.4.4	Formelle krav til styrelederen	28
2.4.5	Ledelsens erstatningsansvar	29
2.4.6	Formelle funksjoner for styreleder	30

2.4.7	Styrebehandling.....	30
2.5	Revisor.....	31
2.5.1	Revisors rolle og ansvar	31
2.6	Intern kontroll	33
2.6.1	Rammeverk for intern kontroll.....	33
3	Metode.....	36
3.1	Kvantitativ metode	36
3.2	Kvalitativ metode	36
3.2.1	Casestudie.....	36
3.2.2	Datainnsamling.....	37
3.2.3	Utvalg av enheter	38
3.2.4	Analyse av data	38
3.2.5	Gyldighet, pålitelighet og kvalitet.....	38
4	Empiri – Analyse og vurdering	40
4.1	Presentasjon av hovedcase.....	40
4.2	Daglig leder	40
4.3	Varelager	42
4.4	Internkontroll.....	45
4.5	Tette relasjoner og etisk regnskapsføring.....	46
4.6	Finansiell informasjon	47
4.7	Analyse av finansiell informasjon	49
4.7.1	Analyse av bransje og strategi.....	49
4.7.2	Analyse av regnskapets kvaliteter	50
4.7.3	Trendanalyse av regnskapstall	51
4.7.4	Analyse av regnskapstallene ved bruk av benchmarking.....	56
5	Konklusjon	62
	Referanseliste	64

5.1	Bøker	64
5.2	Artikler.....	65
5.3	Nettsider.....	66
5.4	Rapporter	67
5.5	Masteroppgaver	67
5.6	Forelesninger	68
5.7	Lover.....	68
	Vedlegg	69
	Astafjord Vekst AS	69
	Nordreisa ASVO AS	71
	Skjervøy ASVO AS	72
	Skånland Vekst AS.....	74

Tabelliste

Tabell 1	Store internasjonale regnskapsskandaler etter år 2000 (Kinserdal, 2017)	19
Tabell 2	Varetellingsliste 31.12.17 (Revigo, 2020 s.7).....	43
Tabell 3	Vedpaller 31.12.17 (Revigo, 2020 s.7)	43
Tabell 4	Vedpaller 31.12.18 (Revigo, 2020 s.8)	44
Tabell 5	Sammenligning av vedinnkjøp (Revigo, 2020 s.9).....	45
Tabell 6	Årsresultat 2007 - 2020 Skjervøy ASVO (Fra egen analyse).....	48
Tabell 7	Salgsinntekter Skjervøy ASVO (Fra egen analyse).....	48
Tabell 8	Varekostnad Skjervøy ASVO (Fra egen analyse).....	49

Figurliste

Figur 1 Utvikling i antall kommunalt eide aksjeselskaper. 2000 og 2005-2014 (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015 s.31)	3
Figur 2 Kommunale selskapsformer fra kommunal etat til fristilte selskaper. Basert på Stokstad, Helgesen, Klausen og Monkerud (2016, s.45)	4
Figur 3 Styringsmodell, KF, IKS og AS. (Vaskinn, 2018)	5
Figur 4 Hvor stor betydning har følgende egenskaper når kommunen velger ut styremedlemmer. Andel som har svart at egenskapene har svært eller nokså stor betydning (4 og 5). N=180 (NIBR, 2015)	6
Figur 5 Balanseligningen (Langli,2016)	9
Figur 6 Oversikt over regnskapsreguleringen (Baksaas, Stenheim og Keepling, 2015).....	10
Figur 7: Michael Porter sine fem krefter (Porter, 1987)	22
Figur 8 Samspillet mellom styret og daglig leder (PwC, 2020, s.17)	28
Figur 9 Samspillet mellom organene i et aksjeselskap (Beisvåg, 2014).....	33
Figur 10 COSO-modellen (Moen, T.-G. et al., 2017).....	34

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på mitt studie i strategisk ledelse og økonomi (MBA). Det har vært et interessant studie med gode og motiverende forelesere, og i tillegg utmerket at studiet var samlingsbasert. Dette forskningsprosjektet er en obligatorisk del av mastergradsprogrammet, og tilsvarer 30 studiepoeng.

Det har til tider vært svært krevende å kombinere fulltidsjobb, familie og studier, og jeg ser frem til å kunne få mer fritid nå. Arbeidet med avhandlingen har vært veldig lærerikt, og det har vært en interessant oppgave å skrive. En stor takk til hovedveileder Finn Steinar Heimly for raske og gode tilbakemeldinger underveis i skrivinga.

Tromsø, november 2021

Marita Lunde Larsen

Sammendrag

Det har blitt svært vanlig å dele opp de kommunale oppgaveløsningene i egne selskaper, og siden 1990-tallet har det vært en stor økning i antallet kommunalt eide aksjeselskaper.

Kommunale aksjeselskaper er egne rettssubjekter, og kommunene får et svært begrenset ansvar overfor disse. De er for eksempel ikke forpliktet til å betale mer enn aksjeinnskuddet, og har ingen forpliktelser for selskapets gjeld. Vanligvis er det politiske utvalg som nominerer og velger styremedlemmene til kommunale aksjeselskaper, og i de fleste kommuner har man folkevalgte i styrene. Ordningen er omstridt, da tilhengerne av ordningen mener politisk kompetanse hører hjemme i styrene og dermed sikrer folkevalgt kontroll. Motstanderne derimot, mener politiske styreverv tar med politiske motsetninger inn i styret og at det blir «kjøttvekta» og ikke kompetanse som blir tellende.

I februar 2020 ble det offentliggjort at daglig leder i Skjervøy ASVO AS hadde manipulert regnskapet til bedriften i 13 år. Dette stilte meg spørrende til om styret faktisk var kompetent nok til å ta på seg dette styrevervet, og om det var noe de burde ha reagert på før det hadde gått 13 år. Hvilke tiltak burde ha vært gjort, og hva var det som var grunnen til at regnskapet kunne bli manipulert over så lang tid?

Denne studien er hverken rendyrket kvalitativ eller kvantitativ, og består av en enkelcase og flere caser. Først analyseres regnskapet til Skjervøy ASVO AS, og deretter gjøres det en benchmarking med tre andre bedrifter innen samme virksomhetsområde. Dette er for å undersøke om det fremkommer noen indikasjoner på om det er noe styret burde ha reagert på, såkalte «røde flagg».

Analysen viser at manipuleringen ville vært vanskelig å oppdage uten en benchmarkinganalyse med andre sammenlignbare bedrifter, og at helt enkle interne kontrollrutiner i bedriften kunne vært med på å hindre at dette kunne pågå over en så lang periode.

Begrepsavklaringer

IFRS - International Financial Reporting Standards

GRS - God regnskapsplikt

IASB - International Accounting Standards Board

NRS - Norsk RegnskapsStandard

AS - Aksjeselskap

IPO - Initial public offering (børsnotering)

ISA – Revisjonsstandardene

COSO - Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission

NUES – Norsk anbefaling for Eierstyring og Selskapsledelse

ARF – Autorisert regnskapsfører

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Gjennom hele studiet har jeg vært interessert i regnskap, og synes det har vært spesielt spennende å lære de ulike måtene man kan beregne og måle verdier i et regnskap. Det har også vært interessant å lære de alvorlige konsekvensene det kan gi av at det er feil i regnskapet, og samtidig hvor enkelt det kan være å bevisst manipulere tallene. Det dukker stadig opp saker i media hvor det avsløres regnskapsmanipulering. Av skandaler i Norge kan vi vise til både Kraft & Kultur og Sponsor Service, hvor overrapportering av inntekter har vært tilfelle. I OVDS saken var det underrapportering av inntekter og overrapportering av kostnader som gjorde at de kunne motta en statsstøtte på over 100 millioner (Langli, 2016).

I februar 2020 kom jeg over en avisartikkel i avisa Nordlys om at det var avdekket regnskapsmanipulasjon hos Skjervøy ASVO AS. I artikkelen sto det at tidligere daglig leder systematisk hadde feilrapportert regnskapene gjennom 13 år, før han selv innrømte forholdene etter at styret hadde etterspurt flere detaljer om regnskapet i starten av 2020.

Denne saken ikke unik, og det er mange lignende tilfeller av regnskapsmanipulasjon hvor det har gått år før noe har blitt avslørt. Likevel synes jeg det var et interessant tilfelle for valg av tema for en masteroppgave.

1.2 Introduksjon og problemstilling

Skjervøy ASVO AS ble etablert i 1999 og tilbyr et bredt spekter av arbeidsoppgaver til mennesker som ikke kan delta i det ordinære arbeidslivet. De har flere ulike avdelinger, som tilbyr ulike varer og tjenester. Den viktigste samarbeidspartneren og hovedinntektskilden er salg av tjenester til NAV, ved å drive jobbtrening. Skjervøy Arbeidssamvirke AS er heleid av Skjervøy kommune, men er en egen juridisk enhet.

Jeg leste meg gjennom flere avisartikler om denne saken ettersom jeg synes det var spesielt at man kan feilrapportere regnskapet over så lang tid, uten at noen har oppdaget det. Ordfører på Skjervøy, Ørjan Albrigtsen, uttalte i en artikkel at Skjervøy kommune ville vurdere å holde daglig leder og revisor økonomisk ansvarlig for følgene av denne skandalen. I tillegg ble daglig leder politianmeldt av kommunen, som i etterkant ble henlagt av politiet.

Det jeg stiller meg spørrende til er om styret selv har utført sitt arbeide godt nok. Et annet spørsmål er om styremedlemmene hadde god nok kompetanse til å ta på seg styrevervet? På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

Hvilke signaler burde styret ha reagert på i denne perioden, og hvilke tiltak burde vært gjort?

Jeg ønsker å besvare problemstillingen ved å gjennomføre en casestudie som består av både en enkelcase og flere caser, og i den forbindelse benytte data som årsrapporter, regnskap, avisartikler og en ekstern revisorrapport. På denne måten blir studien hverken rendyrket kvalitativ eller kvantitativ. Det er kun benyttet offentlig tilgjengelig informasjon.

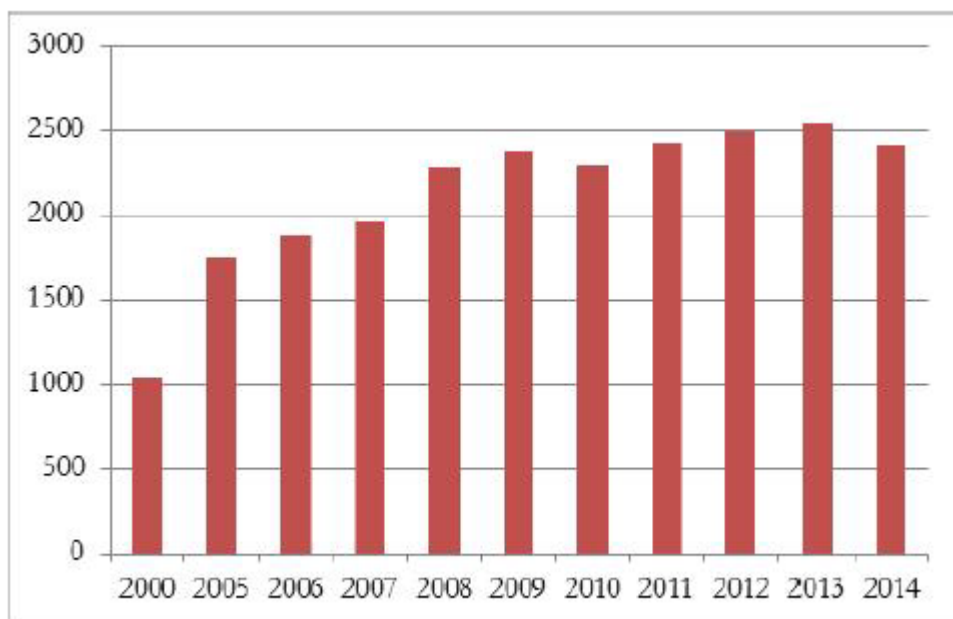
2 Teori

Formålet med teoridelen er å presentere teori som vil bli benyttet i casedelen. Jeg starter med å presentere kommunal organisering, hvilken rolle kommuner får når de skiller ut tjenesteyting i egne AS og valg av styremedlemmer. Etter dette presenteres regelverk om regnskap, hvordan man kan manipulere et regnskap og såkalte «røde flagg». Til slutt ser jeg på ansvaret og rollen til både daglig leder, styreleder og revisor, samt intern kontroll.

2.1 Kommunal organisering

Mange kommuner velger i dag å dele opp de kommunale oppgaveløsningene i egne selskaper. Når de skiller ut deler av virksomheten er det tre organisasjonsformer de kan velge mellom: aksjeselskap, stiftelse og interkommunalt selskap. Disse er alle egne rettssubjekter, i motsetning til et kommunalt foretak (KF) (Granden, 2007).

Siden 1990-tallet har det vært en stor økning i antallet kommunalt eide aksjeselskaper (AS). I år 2000 var det registrert rundt 1000 foretak, noe som ble mer enn fordoblet frem mot 2009. Etter det stagnerte veksten, og i 2014 var det registrert 2418 kommunalt eide aksjeselskaper i Norge.

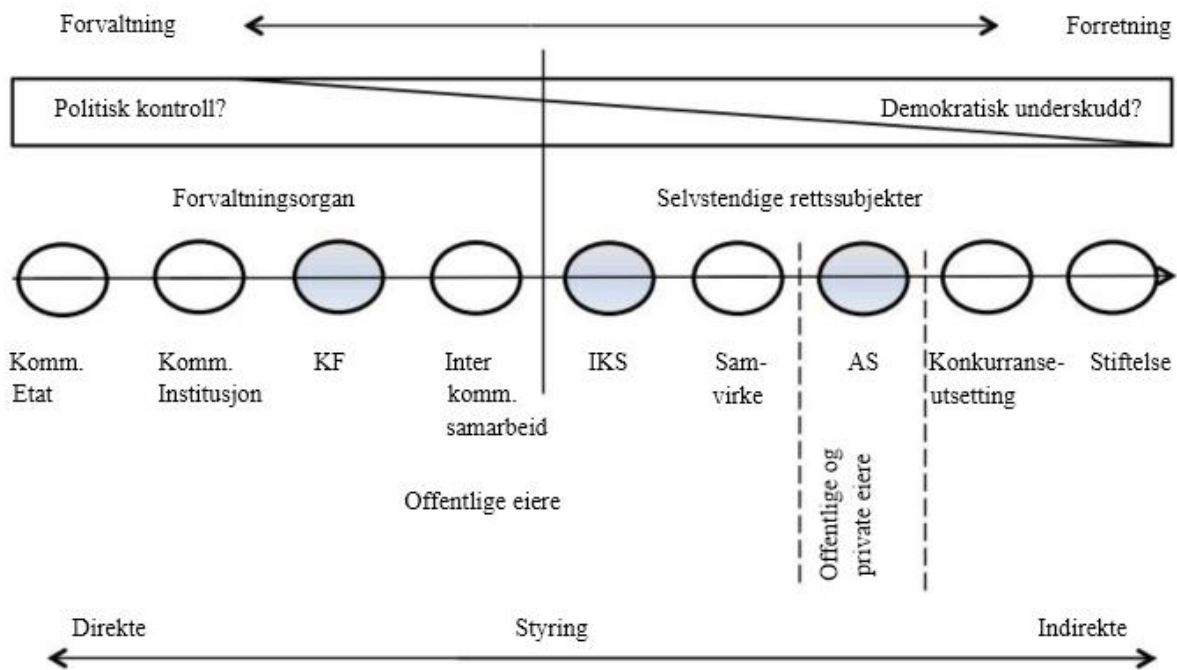

Figur 1 Utvikling i antall kommunalt eide aksjeselskaper. 2000 og 2005-2014 (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015 s.31)

Bransjene hvor AS er vanligste styringsform er elektrisitetsforsyning, tilrettelagt arbeid og samferdsel. Disse selskapene er egne rettssubjekter og regulert under aksjeloven (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015). Som egne rettssubjekter har kommunen et begrenset ansvar for selskapets økonomiske forpliktelser. Kommunen er ikke forpliktet til å betale mer enn de allerede har gjort i form av aksjeinnskudd. Dersom selskapet ikke klarer å dekke sine forpliktelser, er heller ikke kommunen ansvarlig for dette. Med andre ord er ikke kommunen ansvarlig for selskapets gjeld (Granden, 2007).

Som selvstendige rettssubjekter har de lav politisk styring og kontroll. Det er kommunestyret som har det overordnede ansvaret for hele kommunens virksomhet, heleide aksjeselskaper inkludert. Spørsmålet blir derfor om kommunene kan ivareta en god og folkevalgt styring når deler av virksomheten er organisert i egne selskaper. Spesielt siden denne typer selskaper ikke er underlagt bestemmelser som gjelder i offentlig sektor om offentlighet og innsyn.

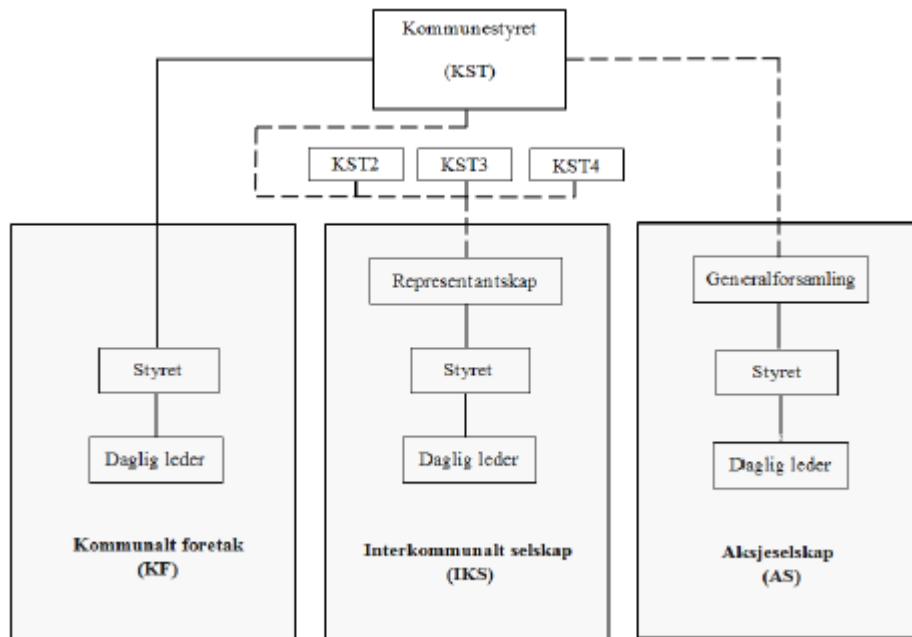
Kommunen selv kan for eksempel ikke be om innsyn i regnskapet til et kommunalt eid aksjeselskap (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015).

Figur 2 Kommunale selskapsformer fra kommunal etat til fristilte selskaper. Basert på Stokstad, Helgesen, Klausen og Monkerud (2016, s.45)

Av figuren over kan man se den ulike graden av styring kommunene har med de ulike selskapsformene. Helt til venstre er kommunal etat som er direkte styrt av kommunen. På høyresiden finner vi aksjeselskapene, som da blir mer indirekte styrt og er selvstendige rettssubjekt.

Den hierarkiske oppbyggingen av de ulike styringsformene viser at det er en direkte forbindelse mellom kommunestyret og KF, som er samme juridiske enhet. For AS som har representantskapet og generalforsamlingen som øverste organ blir det derfor større avstand til kommunestyret, enn det eksempelvis er for et KF.

Figur 3 Styringsmodell, KF, IKS og AS. (Vaskinn, 2018)

2.1.1 Valg av styremedlemmer

Vanligvis er det politiske utvalg som nominerer og velger styremedlemmene til kommunale aksjeselskap, og de fleste kommunene har folkevalgte i styrene. Dette er omstridt, da tilhengerne av ordningen mener politisk kompetanse hører hjemme i styrene og dermed sikrer folkevalgt kontroll. Motstanderne derimot, mener politiske styrer tar med politiske motsetninger inn i styret og at det blir «kjøttvekta» og ikke kompetanse som blir tellende. Ofte er styremedlemmene også medlemmer i kommunestyret eller aktive politikere, og da kan man stille spørsmålsteget på om de klarer å håndtere de ulike rollene dette innebærer (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015).

Figur 4 Hvor stor betydning har følgende egenskaper når kommunen velger ut styremedlemmer. Andel som har svart at egenskapene har svært eller nokså stor betydning (4 og 5). N=180 (NIBR, 2015)

I en surveyundersøkelse NIBR (2015:1) har gjort av kommuner i Norge ble det spurt om hvor viktige ulike egenskaper ved kandidatene var for rekruttering til styreverv. Dette på bakgrunn av at styreoppnevningen har et klart politisk preg i mange kommuner. Resultatene vises i tabellen over.

Interesse, kompetanse og erfaring fra styrearbeid kommer frem som de viktigste kriterier, mens «politiske» kriterier vektlegges i mindre grad. NIBR poengterer også at det i hovedsak er rådmenn som har vært respondenter i undersøkelsen, og at det kan hende det er en

sannsynlighet for at de har tolket spørsmålet normativt i stedet for deskriptivt. Det betyr at de kan ha besvart spørsmålet ut ifra hvilke egenskaper de mener *bør* legges til grunn, i stedet for hva som vektlegges mest i egen kommune.

Uavhengig av eierskap, er alle aksjeselskap underlagt både aksjeloven og regnskapsloven. En viktig del av kommunenes eierskapspolitikk er derfor å sikre seg at bestemmelsene i lovverket ivaretas (Bjørnsen, Klausen og Winsvold, 2015).

Undersøkelsen til NIBR (2015:1) konkluderer med at styring på avstand gjennom AS er styringsmessig krevende, hovedsakelig fordi de fleste folkevalgte ikke har relevant erfaring og kompetanse med styring og drift av aksjeselskaper. Likevel er ikke totalkonklusjonen at kommunen bør unngå denne styringsformen, men at det er viktig at de bevisstgjøres på hvilke krav eierskapsstyringen stiller.

2.2 Prinsipal-agent teori

For å belyse problematikken har jeg valgt å benytte meg av prinsipal-agentteorien, som dreier seg om transaksjoner mellom to parter. Fallan & Pettersen (2016) beskriver forholdet på følgende måte: «Den ene parten er en oppdragsgiver som blir kalt prinsipalen, og som ønsker at den andre parten, kalt agenten, skal foreta beslutninger og/eller handlinger på vegne av seg. Agenten er dermed en forvalter som utfører oppgaver på vegne av en prinsipal».

I et aksjeselskap har vi slike relasjoner mellom eiere, styret og daglig leder. Eierne velger først ut styremedlemmene som skal fatte beslutninger på bedriftens vegne. Dermed blir eierne prinsipal for styret som er agent. Styret blir i tillegg prinsipal for daglig leder som skal utføre vedtak som styret gjør på vegne av eierne. Daglig leder blir også en prinsipal for de ansatte, og de ansatte agenter for daglig leder. Når eierne har valgt styre, har de kun en gjenværende mulighet for å påvirke, og det er å velge nytt styre. Eierne ekskluderer seg fra drift gjennom valg av styre (Fallan & Pettersen, 2016).

I relasjonen mellom prinsipal og agent kan det oppstå problemer fordi man har et avhengighetsforhold til hverandre, og ulike interesser. Hagen (1990) viser til at agentens handling i mange tilfeller er en form for innsats, og at denne medfører en oppofrelse eller nyttetap for agenten. Alt annet likt vil derfor agenten minimere innsatsen, og dermed har man potensielt stridende interesser. Det vil være naturlig å se på dette forholdet som et desentraliseringsproblem, ettersom prinsipalen desentraliserer beslutningsproblemet til agenten. For at agenten skal treffe beslutninger som på optimalt vis fremmer prinsipalens

interesser, er det viktig at prinsipalen finner et incitamentssystem. Det som kan gjøre dette vanskelig, er at det kan være usikkerhet og asymmetrisk informasjon mellom disse to.

Prinsipal-agentproblemet består av to typer informasjonsasymmetrier:

- Skjult informasjon (hidden information) hvor agenten har relevant informasjon som prinsipalen ikke har
- Skjulte handlinger (hidden actions) hvor prinsipalen ikke kan observere agentens handlinger

Når det gjelder skjult informasjon trekker Hagen (1990) frem et eksempel på arbeidsinnsats og avlønning i et arbeidsforhold. Arbeidstakeren (agenten) har informasjon om sin egen arbeidsproduktivitet som ikke arbeidsgiver (prinsipalen) kan overvåke til det fulle. Dermed har arbeidstakeren privat informasjon om sin egen arbeidsproduktivitet. Ved en ansettelse har ikke arbeidsgiver informasjon om arbeidstakers produktivitet, og må derfor fastsette avlønning til forventet produktivitet. På denne måten vil lavproduserende arbeidere oppfatte lønnen som god, mens høyproduserende vil oppfatte lønnen som dårlig, og kanskje søke andre jobber. På denne måten går gjennomsnittskvaliteten ned for arbeiderne som er interessert i å jobbe i bedriften. Hagen (1990) konkluderer derfor med at «Problemer knyttet til skjult informasjon og skjev utvelgelse kan i varierende grad løses ved at aktørene stilles overfor valg mellom informasjonsavslørende (selvselekerende) insitamentssystemer».

For skjulte handlinger bruker Hagen (1990) et eksempel fra forsikring for å forklare problematikken, hvor forsikringsselskapet er prinsipalen og forsikringstaker agent. Sannsynligheten for brann i en bolig avhenger av både tilfeldige forhold og agentens egen ulykkesforebyggende innsats. Prinsipalen har ingen mulighet til å observere agentens egen innsats, og kan heller ikke gjøre forsikringspremien avhengig av dette. Innsatsen agenten legger i forebygging kan derfor bli svekket, siden forsikringsselskapet uansett vil bære kostnadene. Moralsk hasard kan dermed føre til flere ulykker, og i første omgang ramme prinsipalen økonomisk. På sikt vil flere ulykker føre til høyere kostnader for agenten, som følge av at flere ikke bedriver god nok ulykkesforebyggende innsats.

2.3 Teorier om regnskap

2.3.1 Regnskapets formål

Et regnskap kan beskrives som «et system for innsamling, måling og rapportering av økonomisk informasjon fra en økonomisk enhet til brukerne» (Kristoffersen, 2012). Brukerne av et regnskap er mange, og består av både interne og eksterne brukere. I tillegg til bedriften selv, er både ansatte, eiere, investorer, media, myndigheter, leverandører, långivere og kunder vil ha interesse av den økonomiske stillingen til et foretak (Langli, 2016).

Grunnen til dette er fordi samfunnets ressurser er begrenset, og det er av interesse for oss alle at disse ressursene blir utnyttet mest mulig effektivt. Det vil bidra til at samfunnets verdiskapning maksimeres, og et årsregnskap skal gi informasjon som er med på å hjelpe brukerne på å ta rasjonelle beslutninger som tjener både dem og samfunnet. I tillegg er regnskapet grunnlaget for beregning av offentlige skatter og avgifter, budsjett, innkjøp og kostnadskontroll (Langli, 2016). Jf. regnskapsloven § 8-2 skal alle regnskapspliktige sende inn årsrapporten til Brønnøysund senest en måned etter fastsetting av årsregnskapet.

2.3.2 Resultatregnskap og balanse

I et årsregnskap vil man finne et resultatregnskap og et balanseregnskap. Balanseregnskapet er en oversikt over selskapets eiendeler, og hvordan disse er finansiert. På den ene siden har vi eiendeler, og på den andre siden egenkapital og gjeld.

Balanse	
Eiendeler	Egenkapital
	Gjeld
Totalkapital	

Figur 5 Balanseligningen (Langli,2016)

Det følger av balanseligningen at summen av eiendeler alltid må være lik summen av egenkapital pluss gjeld. En eiendel er en ressurs som kontrolleres av foretaket og vil kunne gi økonomiske fordeler. Gjeld er en forpliktelse som forventes å føre til en strøm av ressurser ut av bedriften som har økonomisk verdi. Egenkapital er summen av eiendeler fratrukket summen av gjeld, og er et mål på eiernes investering i selskapet i form av aksjekapital og på den opptjening selskapet selv har skapt (Langli, 2016).

Resultatregnskapet viser om selskapet går med overskudd eller underskudd, og er en del av årsregnskapet. Enkelt forklart er dette en samlet oversikt over inntekter og kostnader, og ved å beregne differansen av disse kommer man frem til resultat før skatt (Langli, 2016).

2.3.3 Kvalitetskrav

Det er viktig at signalene som regnskapet sender er riktige, og det stilles krav til at informasjonen skal være forståelig, nyttig, relevant, og pålitelig for brukerne. I utgangspunktet er reglene for finansregnskapet utformet for å sikre det primære informasjonsbehovet for eiere, ansatte og kreditorer. (Langli, 2016).

Alle regnskapspliktige foretak har regnskapsplikt etter regnskapsloven. I tillegg er det to hovedspor når det gjelder regnskapsspråk i Norge, IFRS og GRS. Av tabellen under kan vi se at børsnoterte foretak skal benytte seg av IFRS standarden ved innrapportering.

Andre foretak følger ordinær regnskapsplikt og den rettslige standarden god regnskapsskikk (GRS) (Baksaas, Stenheim, og Keeping, 2015).

Figur 6 Oversikt over regnskapsreguleringen (Baksaas, Stenheim og Keeping, 2015)

Regnskapslovens § 4-6 er altså et rammeverk som skal suppleres av god regnskapsskikk som er utarbeidet av Norsk Regnskapsstiftelse. I de tilfeller lovverket ikke er direkte regulert, skal man altså benytte GRS og anerkjent regnskapsskikk.

2.3.4 Grunnleggende regnskapsprinsipper

I tillegg til å følge god regnskapsskikk ved utarbeidelse av et årsregnskap, skal man også følge egne regler for grunnleggende regnskapsprinsipper jf. regnskapslovens § 4-1. Disse fem prinsippene spiller en viktig rolle, da de legger premisser for måling av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld i et regnskap.

Transaksjonsprinsippet fastslår at det er verdien varen har på transaksjonstidspunktet som skal regnskapsføres. Transaksjonstidspunktet er normalt leveringstidspunktet, hvor det skjer en overføring av risiko og kontroll fra selger til mottaker.

Med Opptjeningsprinsippet menes det at inntekten skal resultatføres først når den er opptjent. Dersom man inngår en avtale kan man altså ikke føre den i regnskapet før tjenesten eller varen faktisk er levert.

Sammenstillingsprinsippet er et prinsipp for kostnadsføring, og innebærer at utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt. Det betyr at dersom man produserer en vare, skal alle utgiftene som inngår i produksjonen kostnadsføres i samme periode som inntekten bokføres.

Forsiktighetsprinsippet skal sikre at eiendeler og inntekter ikke er overvurdert, og at kostnader og gjeld ikke er undervurdert. Ofte kan det være mange usikkerheter når det gjelder estimater, og både over og undervurderinger kan slå helt feil ut for brukerne av regnskapet. For å unngå dette skal derfor årsregnskapet avlegges i samsvar med forsiktighetsprinsippet. Eiendeler og inntekter skal derfor ikke overvurderes, på samme måte som at kostnader og gjeld ikke undervurderes. Filosofien bak er at det er bedre for regnskapsbrukerne å bli positivt overrasket enn negativt overrasket.

Ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode, noe som skal hindre kostnadsføring av et urealisert tap som er sikret (Langli, 2016).

2.3.5 Noter

Noteopplysninger blir brukt som tilleggsinformasjon til årsregnskapet, og har som formål å utfylle postene i resultatregnskapet, balansen og kontantstrømoppstillingen. De skal øke informasjonsverdien og gjøre at brukerne får en bedre forståelse av regnskapet. Kravet om å gi noteopplysninger skyldes dels regnskapsbrukernes behov for informasjon i forbindelse med verdsetting av selskaper, men også fordi myndighetene ønsker større åpenhet om hvem som

eier foretakene, og hva ledere, styremedlemmer og lignende får i betaling. I regnskapslovens kapittel 7 finner vi info om hva slags opplysninger som skal gis i notene, som utfylles av standardene og veiledningene fra Norsk Regnskapsstiftelse som gjerne er langt mer detaljert enn regnskapsloven. Små foretak har mindre krav til noteopplysninger enn ikke-små foretak. Små foretak må jf. rskl. §§ 7-35 – 7-46 blant annet opplyse om anvendte regnskapsprinsipper, eierandel, anleggsmidler, fordringer, gjeld, garantiforpliktelser og ytelser til ledende personer. Lønnskostnader skal spesifiseres på lønninger, folketrygdavgift, pensjonskostnader og andre ytelser. Dersom driftskostnadene ikke er spesifisert i resultatregnskapet skal dette spesifiseres i notene (Langli, 2016).

2.3.6 Nøkkeltall

«Nøkkeltallsanalyse går ut på å beregne forholdstall som skal brukes til å vurdere bedriftens lønnsomhet og finansielle stilling» (Hansen et al. 2005). Nøkkeltallene beregnes ut fra resultatregnskap og balanseregnskap, og er med på å gi overblikk over den økonomiske situasjonen til selskapet. Man kan sammenligne nøkkeltallene med andre bedrifter innen samme bransje, og det er vanlig å se på hvordan utviklingen har vært over flere år. Under presenterer jeg nøkkeltallene som har størst betydning i denne oppgaven.

Totalkapitalens rentabilitet (TKR) viser avkastningen av den totale kapitalen som samtlige aktører har investert, og beregner også bedriftens lønnsomhet. En investor tar en høy risiko ved å investere penger fremfor å sette dem i banken, og derfor forventes det en høyere avkastning enn hva en ordinær bankrente vil kunne gi (Langli, 2016). For børsnoterte aksjer er den normale avkastningen 4-8% over risikofri rente (Aksjenorge u.å.).

$$\text{Totalkapitalrentabilitet} = \frac{\text{Resultat før skattekostnad} + \text{lånekostnader}}{\text{Gjennomsnittlig total kapital}} \times 100\%$$

Egenkapitalens rentabilitet (EKR) viser avkastningen av egenkapitalen. På samme måte som TKR bør denne også være minst lik bankrenten. EKR før skatt bør i tillegg være større enn TKR, da eierne bærer høyere risiko enn långiverne som har sikkerhet i pant (Langli, 2016).

$$\text{Egenkapitalrentabilitet} = \frac{\text{Resultat før skattekostnad}}{\text{Gjennomsnittlig egenkapital}} \times 100\%$$

Gjeldsgraden viser hvor mye av eiendelene som er finansiert med gjeld i forhold til egenkapitalen. Sagt på en annen måte «...hvor mange kroner det er i gjeld per krone i egenkapital» (Langli, 2016). Dette forholdstallet bør være så lavt som mulig. Jo lavere det er, jo bedre er soliditeten til bedriften. En gjeldsgrad på under 2 blir ansett som god, og en gjeldsgrad på null betyr at bedriften ikke har gjeld (Langli, 2016).

$$\text{Gjeldsgrad} = \frac{\text{Sum gjeld}}{\text{Sum egenkapital}}$$

Avkastningsgrad (AG) brukes for å vurdere bedriftens lønnsomhet. Formelen henter tall fra resultatregnskapet og balansen. Av formelen ser man at økt avkastningsgrad oppnås ved å øke driftsresultat og finansinntekter, samt redusere eiendelene. Tradisjonell læreboknorm sier at avkastningsgraden bør være 20% eller mer, og er også et bransjeuavhengig nøkkeltall (Heimly, 2019).

$$\text{Avkastningsgrad} = \frac{(\text{driftsresultat} + \text{finansinntekter}) \times 100\%}{\text{Sum eiendeler}}$$

Resultatgraden (RG) forteller hvor stor prosentandel av hver omsatt krone som tilfaller total kapitalen, og er et forholdstall som forteller hvor god lønnsomheten er i forhold til de totale inntektene. Dersom resultatgraden er 5% betyr det at for hver 100 kroner i salgsinntekter oppnår bedriften 5 kroner i resultat. Disse 5 kronene blir igjen til fordeling på finanskostnader, skatter, utbytte til eierne og til å bygge fremtidig konkurransekraft (Langli, 2016). Resultatgraden er et bransjespesifikt nøkkeltall (Heimly, 2019).

$$\text{Resultatgraden} = \frac{(\text{driftsresultat} + \text{finansinntekter}) \times 100\%}{\text{Salgsinntekter}}$$

I tillegg til resultatgraden finnes det flere nøkkeltall som forklarer resultatgraden, og disse nøkkeltallene er beskrevet under.

En **prosentvis endring i salget** beskriver omfanget av salget, og henter tall fra resultatregnskapet. Et positivt tall betyr at årets salgsinntekter har økt, og negativt tall viser at salget er redusert fra året før. Nøkkeltallet er bransjeuavhengig, men det er naturlig å hente ulik info fra internregnskapet ut fra hvilken bransje man tilhører. I byggevarebransjen vil det være naturlig å analysere salget for varegruppe-, kundegruppe og selgernivå da dette er kritisk for bedriftens samlede salgsinntekter. I dagligvarehandelen vil det være mer fornuftig å

analysere salg pr varegruppe, enkeltvarer og per hyllemeter. Skjervøy arbeidssamvirke deler ikke inn regnskapet sitt etter avdeling, bruk eller tjeneste.

Utviklingen av salgsinntektene påvirkes ikke bare av aktivitetene i bedriften, men også av endringer i konjunkturer, kronekurs, inflasjon og andre eksterne forhold (Heimly, 2019).

$$\text{Prosentvis endring i salget} = \frac{(\text{salg i år} - \text{salg i fjor}) \times 100\%}{\text{Salg i fjor}}$$

Bruttofortjenesteandel (BFA) brukes som en målestokk på lønnsomhet i salget, og er vanlig å bruke innen industri, enterprise og varehandel. BFA sammenligner salgsinntektene mot varekostnadene, og er et bransjespesifikt nøkkeltall. Denne måler andelen av salgsinntektene som skal dekke bedriftens interne kostnader.

Ettersom ulike målinger kan gi tilsvarende fokus i en bedrift, vil det være naturlig å måle både omfang og lønnsomhet i salget. Hvis man kun måler lønnsomheten vil det kanskje bli hovedfokus på aktiviteter som kan øke dette, og omvendt. Det er derfor avgjørende å måle begge deler, slik at de to hovedområdene balanseres mot hverandre (Heimly, 2019).

$$\text{Bruttofortjenesteandelen} = \frac{\text{Bruttofortjeneste} \times 100\%}{\text{Salgsinntekter}}$$

Personalkostnadsandelen (PKA) måler bedriftens produktivitet, samt hvor stor andel personalkostnadene er av bruttofortjenesten. Personalkostnader inkluderer lønn, arbeidsgiveravgift, feriepengene, pensjonskostnader og øvrige personalkostnader (Heimly, 2019).

$$\text{Personalkostnadsandelen} = \frac{\text{Personalkostnader} \times 100\%}{\text{Bruttofortjenesten}}$$

Andelen øvrige driftskostnader (AØD) er nøkkeltallet som måler bedriftens evne til kostnadseffektiv drift. Her henter man tall fra resultatregnskapet og måler hvor stor andel av bruttofortjenesten som går til øvrige driftskostnader, som kan defineres som kostnader som verken er vare- eller personalkostnader (Heimly, 2019).

$$\text{Andel øvrige driftskostnader} = \frac{\text{Øvrige driftskostnader} \times 100\%}{\text{Bruttofortjenesten}}$$

Eiendelenes omløpshastighet (EO) er hovednøkkeltallet når det kommer til eiendeler, og forteller hvor flink bedriften er til å skape salgsinntekter utfra forvaltningen av eiendelene. Dersom EO viser 3 betyr det at for hver krone i eiendeler oppnådde bedriften et salg på 3 kroner. Hensikten med å ha eiendeler er å skape inntekter, og derfor et EO et sentralt nøkkeltall når lønnsomheten i bedriften vurderes. EO er bransjeavhengig, og forholdstallet bør være så høyt som mulig da det viser bedriftens evne til å skape inntekter utfra forvaltningen av eiendelene (Heimly, 2019).

$$\text{Eiendelenes omløpshastighet} = \frac{\text{Salgsinntekter}}{\text{Sum eiendeler}}$$

I tillegg til eiendelenes omløpshastighet finnes det noen nøkkeltall som forklarer EO og som er beskrevet under.

Anleggsmidlenes omløpshastighet (AO) viser bedriftens evne til å skape salgsinntekter utfra forvaltningen av anleggsmidlene. Dersom AO viser 10 betyr det at for hver krone i anleggsmidler skaper bedriften 10 kroner i salgsinntekter. AO er et bransjespesifikt nøkkeltall og kan ikke sammenlignes mellom ulike typer bedrifter. En tjenesteytende bedrift har lite behov for anleggsmidler og vil derfor ha en høy tallverdi. Noen bedrifter vil leaser anleggsmidler i stedet for å eie selv, og da vil det ikke være hensiktsmessig å sammenligne AO (Heimly, 2019).

$$\text{Anleggsmidlenes omløpshastighet} = \frac{\text{Salgsinntekter}}{\text{Anleggsmidler}}$$

Varelagerets omløpshastighet (VO) måler hvor mange ganger varelageret ble byttet ut i løpet av regnskapsåret. Et forholdstall på 6 betyr at varelageret ble byttet ut 6 ganger i løpet av året. Forklart på en annen måte kan man si $365:6 = 61$ dagers gjennomsnittlig lagringstid (FSH). Det er i utgangspunktet en fordel om det kan gjennomføres separate beregninger for råvarer, varer under tilvirkning, ferdig tilvirkede varer og handelsvarer, men i resultatregnskapet blir varekostnadene slått sammen i en post. Med det mangler man informasjon om periodens kostnader knyttet til de ulike varebeholdningene, noe som gjør det vanskelig å beregne lagringstiden for de forskjellige varebeholdningene (Langli, 2016).

$$\text{Varelagerets omløpshastighet} = \frac{\text{Varekostnader}}{\text{Varelager}}$$

Debitorenes omløpshastighet (DO) forteller hvor flink bedriften er til å få inn utestående fordringer. Normen er 12, som betyr omtrent 30 dagers betalingstid. Utregningen blir da følgende: $365:12 = 30$ dager (Heimly, 2019).

$$\text{Debitorenes omløpshastighet} = \frac{\text{Kreditsalg inkl. mva}}{\text{Kundefordringer}}$$

Likviditetsgrad beregnes ut fra selskapet balanse, og sammenligner forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Dette tallet beskriver virksomhetens betalingsevne, og bør være over 2. (Langli, 2016).

$$\text{Likviditetsgrad 1} = \frac{\text{Omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$$

Likviditetsreserve viser hvor mye likvide midler man har tilgjengelig i forhold til salgsinntektene. Denne reserven består av bankinnskudd og/eller kassebeholdning (Langli, 2016).

$$\text{Likviditetsreserve} = \text{Kasse/bankinnskudd} + \text{disponibel kassekreditt}$$

2.3.7 Regnskapskvalitet

Gjennom flere store regnskapsskandaler viser det seg at ikke alle regnskap er riktige. To av de store skandalene i Norge er Sponsor Service og Kraft og Kultur, hvor det har blitt utført ulovlige inntektsføringer. Slike saker er med på å svekke tilliten til regnskapsbrukerne. Langli (2016) beskriver resultat- og regnskapskvalitet på følgende måte. «Regnskapskvaliteten er høy når årsrapporten gir god informasjon om den underliggende økonomien og riktige signaler om utviklingen i økonomisk inntekt».

I tillegg til at årsrapporten må holde et høyt nivå med minimumskravene som loven setter, må det formidles innsikt og forståelse av hva som skjuler seg bak tallene, samt det som ikke fanges opp av tallene. Med slik informasjon i tillegg, har brukerne mulighet til å gjøre seg opp et bilde av den økonomiske situasjonen. Men selv om regnskapskvaliteten blir høy, betyr ikke det at resultat kvaliteten blir høy (Langli, 2016).

Når rapportert resultat ikke samsvarer med det reelle resultatet skyldes det økonomisk støy. Støy kan oppstå i flere ulike former. Det kan være tilsiktet av ledelsen, noe som medfører at et manipulert regnskap med villedende informasjon kan være med på å gi bedriften urettmessige fordeler (Healy & Palepu, 2001; Field, Lys & Vincent, 2001; Ronen & Yaari, 2010). I tillegg kan regnskapsreguleringen medføre støy. Noen regler er utformet på en slik måte at økonomisk verdi kan bli fanget opp, andre ikke. Rapporterer man virkelig verdi i stedet for historisk kost av økonomiske verdier, vil det gi en bedre avbildning. Støy kan også være utilsiktet som et resultat av lav kompetanse, dårlige rutiner, og dårlig utøvd skjønn av den regnskapspliktige (Stenheim, Sundkvist og Opsahl, 2017).

Langli (2016) trekker frem følgende ligninger når regnskapsmessige resultater og verdier avviker fra de økonomiske resultatene og verdiene.

Rapportert resultat = et anslag på økonomisk inntekt +/- støy

Balanseført verdi = et anslag på økonomisk verdi +/- støy

Ligningene henger nøye sammen gjennom balanselikningen og det dobbelte bokholders prinsipp. Feil resultatmåling fører automatisk til feil rapportering av egenkapitalen i balansen, og omvendt. I en perfekt verden uten regnskapsmessig støy vil derfor inntekt være likt rapportert resultat, og økonomisk verdi være lik balanseført verdi. Som regnskapsbruker må man likevel være bevisst på at støy kan forekomme, og ha dette i bakhodet før man kan trekke en konklusjon av tallene. Regnskapsprodusentene velger selv hvilken strategi de skal velge

når de legger frem årsrapporten sin. De kan både informere og desinformere. Ved regnskapsmanipulasjon desinformerer regnskapsprodusentene regnskapsbrukerne. Dersom en bedrift er med i en anbudskonkurranse, kan det for eksempel være positivt å kunne fremlegge et godt resultat fra fjoråret. Det kan tenkes at en oppdragsgiver vil foretrekke å handle av tilbydere som kan presentere gode resultat.

Midt imellom på denne skalaen finner vi nøytral rapportering. En nøytral rapportering vil si at produsenten ikke griper inn i rapporteringssystemet, verken gjennom valg av regnskapsprinsipper, utøvelse av skjønn, eller gjennom timing og strukturering av transaksjoner. Innholdet i årsrapporten gir derfor verken bedre eller dårligere informasjon enn en nøytral rapportering tilsier. En informativ rapport vil derimot være mer utfyllende med supplerende kommentarer og analyser, som vil være forklarende på den økonomiske utviklingen til bedriften.

2.3.8 Regnskapsmanipulasjon

På engelsk blir regnskapsmanipulasjon definert som «earnings management». På norsk benytter vi gjerne flere synonymer for regnskapsmanipulasjon. Både kreativ regnskapsføring, regnskapssvindel og regnskapsjuks er ord som kan gå igjen når man betegner manipulasjon av et regnskap. Den mest siterte definisjonen av regnskapsmanipulasjon er fra Healy og Wahlen (1999): «Earnings management occurs when managers intentionally use judgement in financial reporting and in structuring transactions to alter financial reports to mislead some stakeholders about the underlying economic performance of the firm or to influence contractual outcomes that depend on reported accounting numbers».

Regnskapsmanipulasjon betyr at regnskapsprodusentene på egne eller andres vegne utfører handlinger som gjør at selskapets drift ikke blir nøytralt gjengitt, og på den måten kan de oppnå fordeler de ellers ikke ville ha oppnådd. Manipuleringen kan skje ved hjelp av både lovlige og ulovlige metoder. Lovlig metode vil si at man tar skjønnsmessige avgjørelser innenfor regnskapsreglens fleksibilitet. Man kan for eksempel strekke på levetiden til anleggsmidler for å få et bedre årsresultat, uten at det vil bli sett på som kriminelt, så lenge perioden ikke er unormalt lang. Den ulovlige metoden vil si at man opererer utenfor rammen av hva lovgivningen tillater (Langli, 2016). Det kan være handlinger som for tidlig inntektsføring, transaksjoner med nærstående, balanseføring fremfor kostnadsføring, overvurderte eiendeler/utsatte nedskrivninger, balanseføring av eiendeler som ikke finnes og manglende avsetning for forpliktelser (Kinserdal, 2017). I tillegg kan relevant informasjon bli

utelatt fra notene og årsberetningen, tekst kan formuleres på en slik måte at brukeren sitter igjen med et feilaktig inntrykk, og tabeller og figurer kan designes slik at de passer med den historien som ledelsen ønsker å formidle. Regnskapsbrukeren må derfor hele tiden være bevisst på at manipulasjon kan oppstå i mange ulike former (Langli, 2016).

Tabellen under viser noen av de mest kjente store regnskapsskandalene etter år 2000.

Selskap	År	Revisor	Beskrivelse av sentrale feil
Enron	2001	Andersen	Special Purpose Entities, for tidlig resultatføring, manglende nedskrivning
Cisco	2001	PWC	Varelager overvurdert \$ 2,8 mrd
JDS Uniphase	2001	EY	Manglende nedskrivning av goodwill og driftsmidler \$40b
World Com	2002	Andersen	For mye balanseført \$ 10 b
Tyco	2002	PWC	Feil i oppkjøpsvurdering
Adelphina	2002	Deloitte	Feil inntektsføring av kabel-TV-inntekter
Xerox	2002	KPMG	Overvurdert / for tidlig inntektsføring \$ 6 b
AOL-Time Warner	2002	EY	For sen nedskrivning av goodwill \$ 54 b
Olympus Corporation	2011	EY	Manglende nedskrivning
Toshiba	2015	EY	For mye balanseført på lager og prosjekter under tilvirkning

Tabell 1 Store internasjonale regnskapsskandaler etter år 2000 (Kinserdal, 2017)

I Norge regnes Sponsor Service saken som en av de største regnskapsskandalene. Sponsor Service skaffet reklame- og sponsoravtaler til ulike sports- og kulturarrangementer, hvor Terje Bogen var grunnleggeren. Før grunnleggelsen av Sponsor Service var nok Terje Bogen mest kjent som helten som ga skiløperen Oddvar Brå en ny stav under VM på ski i Oslo i 1982. Etter dette ble Bogen en annen type helt i Sponsor Service på grunn av alle pengene han skaffet norsk idrett og idrettsutøvere. Han fikk makt, hadde tillitt, hadde gode venner og viktige posisjoner i samfunnet. Likevel ble han dømt til 5 års fengsel på grunn av bedrageri overfor banker og investorer. Ifølge dommen hadde han vært med på å ta initiativ, og gi pålegg om villedende inntektsføring. Måten de gjorde det på var å inntektsføre store beløp i fiktive sponsorkontrakter før de var avtalt eller signert. Dette medførte blant annet at de forledet banker til å låne ut penger på uriktig grunnlag. Nordea satt igjen med et tap på 200 millioner, og i tillegg ble aksjonærene forledet til å gjøre investeringer i selskapet (Gottschalk, 2013).

Dette er bare et av mange eksempler på at regnskapsmanipulasjon ikke er lett å avdekke. Produsentene bruker derfor teknikker og metoder som er vanskelig å avsløre, eller som kan forsvares på en lett og troverdig måte med relevante motargumenter. I tillegg er det liten grunn til å tro produsentene vil manipulere med mindre man har motiver for det. Dersom man har grunn til å anta at motiver kan eksistere, bør man være på vakt, ettersom det er motiver som utløser manipulasjon (Langli, 2016).

2.3.9 Motiver for manipulasjon

For å kunne avdekke om det er risiko for regnskapsmanipulasjon, bør man være klar over ledelsens motiver som ifølge Giroux (2004) er følgende to grupper:

- Maksimering av verdi for eierne
- Maksimering av personlig gevinst for ledelsen

Maksimering av verdi for eierne har oftest som formål å øke aksjekursen eller verdien ved kjøp og salg av virksomheten. Et pent overskudd eller egenkapital vil da være en fordel. I tillegg kan et lavere resultat også være fordelaktig for eierne i form av lavere skatter og avgifter, høyere subsidier, mindre konkurranse, mindre press på prisene til leverandørene eller mindre press på å gi ut overskudd til ansatte (Kinserdal, 2017).

Maksimering av gevinst for ledelsen handler mange ganger om bonusordninger knyttet til inntjening eller aksjekurser (Kinserdal, 2017). I bedrifter som har bonus basert på regnskapstall kan overskuddet bli justert opp for å øke utbetalingen. Dersom terskelen for bonus ikke blir nådd kan overskuddet bli nedjustert for å øke sannsynligheten for at bonus skal utbetales i neste periode. For bedrifter som ønsker å minimere selskapets evne til å utdele utbytte, kan manipulere overskuddet ned for å redusere fri egenkapital. I motsatte tilfeller kan man manipulere overskuddet opp dersom man ønsker så mye utbytte som mulig (Langli, 2016).

I tillegg kan det være andre årsaker til at ledelsen velger å manipulere. For omverdenen ønsker man gjerne fremstå som vellykket og med full kontroll, og et overskudd rett over budsjett blir sett på som bra av analytikere (Kinserdal, 2017). Burgstahler & Dichev (1997) hevder også at det er vanlig å skjule overskudd for å trekke det frem «på en regnværsdag». De anslår også at 8-12 prosent av selskaper som leverer nullresultat har utført regnskapsmanipulasjon, samt at 30-44 prosent av selskaper med en liten nedgang i resultatet velger å blåse opp inntjeningen for å kunne vise til en liten økning.

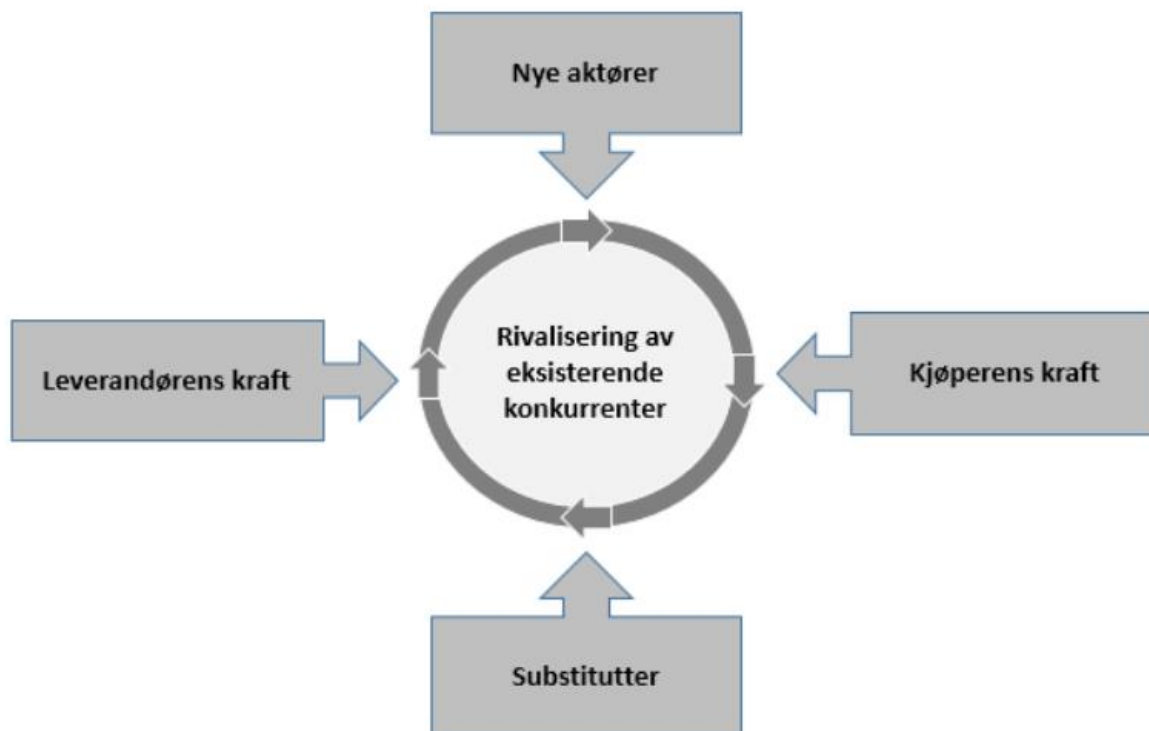
2.3.10 Røde flagg

Som tidligere nevnt er det flere valg av prinsipper og skjønnsmessige estimater som ligger bak tallene som presenteres i regnskapet. For å avdekke konsekvensene av selskapets vurderinger kan det være nødvendig med en analyse av regnskapets kvalitet. To konkurrerende bedrifter som begge rapporterer like stort overskudd, betyr ikke at begge har tjent like mye. Det betyr heller ikke nødvendigvis at tallene er manipulert, men at de gjør ulike valg og estimater selv når de prøver være objektive (Kinserdal, 2014).

En viktig ting i en resultat kvalitetsanalyse er å identifisere «røde flagg». «Med røde flagg menes sammenhenger og utviklingstrekk som avviker fra det normale over tid og til bransjemessige forhold» (Heskestad, 2015).

En slik analyse er en teknikk for å tolke informasjonen som oppgis i årsregnskapet, og for å forstå valgene og skjønnet som er lagt til grunn ved utarbeidelsen av regnskapet. Det hele handler om å identifisere regnskapspostene som bør undersøkes nærmere, og disse kalles gjerne røde flagg (Heskestad, 2015).

Mange regnskapsbrukere har en tendens til å rette hovedfokuset kun på årsrapporten, uten å reflektere over omgivelsene. Med Porters velkjente «Five Forces» kan man analysere kreftene som driver konkurransen i bransjen.

Figur 7: Michael Porter sine fem krefter (Porter, 1987)

De fem kreftene er: potensielle inntrengere, intensiteten på rivaliseringen blant nåværende konkurrenter, press fra substitutter og forhandlingsmakten til virksomhetens kunder og leverandører. I tillegg bør man også vurdere styrker og svakheter, samt muligheter og trusler bedriften står ovenfor (SWOT-analyse) (Heskestad, 2015).

De generelle røde flaggene man bør være oppmerksom på er brudd på lånebetingelser, svake styrer, komplisert og uoversiktlig selskapsstruktur, skifte av revisor, svak internkontroll, ikke-«normale» revisjonsberetninger, uklare eller nødvendig kompliserte noter, og om det er året før børsnotering (IPO). Avvik fra det normale kan være tegn på at regnskapet bevisst eller ubevisst er utformet slik at regnskapsbrukeren blir villedet (Heskestad, 2015).

De røde flaggene som er mest relevant for denne oppgaven er driftsinntekter og vurdering av varelagerverdi.

Jf. rskl. § 5-2 og NRS 1 skal beholdningen av råvarer og handelsvarer verdsettes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi (laveste verdis prinsipp). Ved utgangen av året skal alle varer som er i behold på lager, verdsettes og medregnes i finansregnskapet som en eiendel. Anskaffelseskost for varer er kjøpspris med tillegg av kjøpsutgifter. Dette er utgifter som er direkte henførbare til kjøpet, for eksempel frakt/transportkostnader, toll, avgifter,

provisjon og indirekte innkjøpskostnader. Med laveste verdis prinsipp menes det laveste av salgsverdi (netto realisasjonsverdi) og bruksverdi (summen av diskonterte fremtidige kontantstrømmer) (Langli, 2016).

Dersom varelageret øker drastisk sammenlignet med salgsinntektene, indikerer det at varene blir liggende lenge på lager. Dette kan bety at de er overvurdert i verdi, eller at det er ukurans i varelageret. Det røde flagget man må være oppmerksom på ved et overvurdert varelager, er at det øker mer i prosent enn økningen av varekostnader. Dette vil gi en reduisering i omløpshastigheten, og bør alltid ses i sammenheng med konkurrerende bedrifter. En redusert omløpshastighet kombinert med bedre marginer enn konkurrentene, vil forsterke behovet for en nærmere undersøkelse om varelageret er overvurdert. En årsak til redusert omløpshastighet kan være at lageret vokser som følge av redusert omsetning. Et selskap med svak lønnsomhet vil ha problemer med å overleve i det lange løp dersom omløpshastigheten ikke er svært høy. En annen årsak til lav omløpshastighet kan være overvurdert varelager (Heskestad, 2015).

2.3.11 Benchmarking

Det finnes ingen fasit på normtallene i en regnskapsanalyse. For å kunne evaluere en bedrifts effektivitet må man benytte benchmarking for å kunne vurdere hvordan bedriften klarer seg relativt til andre bedrifter (Langli, 2016).

Benchmarking går ut på at man systematisk og på kontinuerlig basis sammenligner egne ytelser med hva andre bedrifter presterer. Formålet er å identifisere, forstå og tilpasse fremragende praksiser hos benchmarking – objektet som man selv kan benytte til forbedring av egen ytelse (Evanger-Hansen & Fjærvik, 2018).

Selv om benchmarking kan spores flere hundre år tilbake i tid var det først i 1979, da Xerox innførte konseptet, at verden fikk øynene opp for styringsverktøyet. Xerox hadde på dette tidspunktet mistet vesentlige markedsandeler gjennom sterkt press fra langt mer kostnadseffektive japanske konkurrenter. Ved å innføre benchmarking klarte de å halvere kostnadene per kopimaskin og samtidig redusere produktutviklingstiden kraftig (Hoff, 2016).

Hoff (2016) argumenterer for at den gode benchmarkingprosessen normalt følger 5 trinn.

1. Fastsettelse av hva som skal benchmarkes

Det er flere forhold som er styrende for hvilken prosess eller funksjon man bør velge når noe skal benchmarkes. I tilfeller hvor det er mindre kostnadsmessige forhold som skal benchmarkes, er det tilstrekkelig å gjennomføre prosessen innenfor eksisterende organisering. For mer komplekse forhold, kan det være hensiktsmessig å organisere arbeidet som et prosjekt (Hoff, 2016)

2. Identifisering av benchmarking – partnere

Trinn to går ut på å velge ut benchmarking-partnere. Dette bør være bedrifter som er sammenlignbare med egen virksomhet. Faktorer som bør spille inn er: bransje, geografisk plassering, antall ansatte og strategi. I tillegg vil det være en fordel om man velger konkurrenter som er fremragende på området (Hoff, 2016).

3. Informasjonsinnsamling

Formålet med trinn tre er å hente ut informasjonen som skal benchmarkes, både internt i egen bedrift og eksternt (Hoff, 2016). I denne oppgaven er det regnskap som skal analyseres, og det vil da være enkelt å hente ut fra flere åpne nettsider.

4. Analyse

Etter informasjonsinnsamlingen er utført, har man som regel store mengder rådata. Dette må nå behandles og studeres nærmere, slik at man kan forklare og forstå prestasjonsgapet mellom egen bedrift og de øvrige benchmarking-objektene. Det er denne analysen som danner grunnlaget for det som skal iverksettes av forbedringstiltak i fase fem (Hoff, 2016).

5. Gjennomgang

Trinn fem går ut på å sette igjen forskjellene som kom frem i analysen. Ved å utarbeide gjennomførings- og tiltaksplaner tilpasset sin egen bedrift, skal forbedringspotensialet omgjøres til synlige resultater (Hoff, 2016).

2.4 Styrets og daglig leders ansvar

2.4.1 Rollefordeling aksjeselskap

Styret er "arkitekten" – daglig leder er "byggmesteren" (Thoresen, 2005)

Forvaltningen av et aksjeselskap hører inn under styret og daglig leder, og det er disse som til sammen utgjør selskapets ledelse. Styret har det øverste ansvaret for å lede virksomheten (Langfeldt, 2018).

For aksjeselskaper kan styrets oppgaver fra en juridisk synsvinkel grovt sett deles inn i tre hovedkategorier:

- Forvaltning av selskapet
- Tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig
- Opplysningsplikt overfor aksjonærer, kreditorer, ansatte, myndigheter og andre (Bråthen og Bøhleng, 2015, aksjeloven (1999, §§ 6-12, 6-13)

Jf. aksjeloven § 6-12 er styret et pliktsubjekt, og kan derfor ikke overlate sitt forvaltningsansvar til daglig leder, revisor eller andre ansatte (Bjørnstad, 2015, s.16)

2.4.2 Daglig leders ansvar

Daglig leder skal gjennomføre styrets beslutninger, og står for den daglige ledelsen av selskapet. (Langfeldt, 2018). Daglig leders ansvar er lovfestet i aksjeloven §§ 6-14 og 6-15 og sier følgende:

«§ 6-14 Daglig ledelse

- (1) Daglig leder står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Har selskapet ikke daglig leder, står styret for den daglige ledelse.
- (2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.
- (3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avvendes uten vesentlig ulempe for selskapet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.

(4) Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

§ 6-15 Daglig leders plikter overfor styret

(1) Daglig leder skal minst hver fjerde måned gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.

(2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.»

Daglig leder bærer et stort ansvar for at regnskapet blir avlagt riktig, til rett tid, og i henhold til de lover og regler som finnes i både regnskapsloven og aksjeloven (Bråthen og Bøhleng, 2015).

Ifølge regnskapslovens § 3-2 a) skal årsregnskapet gi et rettviseende bilde av selskapets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og gjeld. Videre utdypes det i § 3-5 at årsregnskapet og årsberetningen skal signeres av samtlige styremedlemmer og daglig leder. Dersom noen av disse har innvendinger mot årsregnskapet eller årsberetningen, skal undertegningen skje med påtegnet forbehold og nærmere redegjørelse i årsberetningen.

I forkant av dette har daglig leder ansvaret for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, samt at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte jf. aksjelovens § 6-14 fjerde ledd.

Videre har daglig leder en plikt ifølge aksjelovens § 6-15 til å informere styret om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling, og styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret nærmere redegjørelse om bestemte saker. Dette kan være særlig aktuelt i turbulente tider, og når styret eller enkelte styremedlemmer er bekymret for utviklingen. Med tanke på ansvaret styremedlemmene har når det gjelder å vurdere selskapets økonomi, bør styrets medlemmer være bevisst på at de får informasjonen de faktisk har behov for (Granden, 2007).

2.4.3 Styrets ansvar

Styrets hovedansvar jf. aksjeloven er forvaltningsansvaret i § 6-12 og tilsynsansvaret i § 6-13.

« § 6-12 Forvaltningen av selskapet

- (1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.
- (2) Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.
- (3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.
- (4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
- (5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd tilsvarende.

§ 6-13 Styrets tilsynsansvar

- (1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.
- (2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.
- (3) I selskaper som bare har én aksjeeier, skal styret sørge for at avtaler mellom selskapet og aksjeeieren nedtegnes skriftlig.»

Samspillet mellom styret og daglig leder kan illustreres i figuren under:

Figur 8 Samspillet mellom styret og daglig leder (PwC, 2020, s.17)

Styret skal jf. aksjelovens § 6-12 tredje ledd holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Med dette menes at styret har en plikt til å sørge for at det finnes retningslinjer og regler for kapitalforvaltningen, samt at styret har et overordnet ansvar for at kontrolltiltakene faktisk etterleves («intern kontroll») (Bråthen og Bøhleng, 2015).

I tillegg skal styret jf. aksjelovens § 6-13 føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig, samt at selskapet følger retningslinjer og pålegg styret har gitt. Forvaltnings- og tilsynsansvaret innebærer at det er etablert rutiner og kontrolltiltak som forhindrer og avdekker misligheter og feil. (Bamble, 2019)

2.4.4 Formelle krav til styrelederen

Aksjeloven stiller ingen formelle krav til styrelederen, og loven stiller heller ingen krav til styrelederens kvalifikasjoner. Likevel følger det av ansvarsreglene at styrelederen må ha slike kvalifikasjoner at han eller hun har forutsetninger for å utøve vervet (Bråthen og Bøhleng, 2015). I en dom fra Gulating lagmannsrett (LG-1993-1135) ble en styreleder idømt erstatningsansvar for unnlattelse av å opplyse om selskapets svake økonomiske situasjon overfor medkontrahent som ikke fikk oppgjør for utført arbeid. I dommen fremkommer det at

selskapet over lengre tid hadde drevet for kreditorenes regning. Lagmannsretten fant ikke holdepunkt for at det var berettiget håp om at firmaets økonomiske situasjon skulle bedre seg. Videre bemerkes det i dommen at styreleder NN måtte ha «forstått at selskapet var i en meget vanskelig økonomisk situasjon og at det ikke forelå omstendigheter som tilsa noen positiv endring av situasjonen. Han kan ikke høres med at han på grunn av manglende regnskapsinnsikt ikke forsto selskapets svake økonomiske situasjon, og han kan heller ikke høres med at selskapets revisor mente det var grunnlag for fortsatt drift. I egenskap av styreformann og daglig leder har han plikt til i nødvendig grad å sette seg inn i selskapets regnskaper. Han har også plikt til å vurdere selskapets økonomiske utvikling uavhengig av revisor. ...Manglende forståelse av og innsikt i situasjonen må under enhver omstendighet tilskrives ham som uakstom».

2.4.5 Ledelsens erstatningsansvar

Aksjelovens § 17 – 1 første ledd slår fast at styremedlemmene kan gjøres erstatningsansvarlige for skade de påfører selskapet, aksjonærer og andre. Dette gjelder både dårlig utført arbeid, men også arbeid de unnlater å gjøre som styremedlem. Denne bestemmelsen gjelder alle som påtar seg styreverv, uavhengig av selskapets størrelse eller styrets sammensetning. Det gjelder så vel for både profesjonelle og erfarne styremedlemmer, og for de som for første gang påtar seg et slikt verv. (Wesenberg, 2013).

Både bokføringslovens § 15 og regnskapslovens § 8-5 fastslår at den som overtrer bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre år. For skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil seks år idømmes.

2.4.6 Formelle funksjoner for styreleder

Bråthen og Bøhleng (2015) viser til følgende visse faste formelle funksjoner for en styreleder:

- Innkalle til styremøter
- Lede styremøtet
- Foreslå en møteplan som fastsettes av styret
- Innkalle til generalforsamling innen 1.juni hvert år
- Ansvarlig for å utarbeide styrets årsberetning innen 4 uker før generalforsamling hvert år
- Ansvarlig for protokolloppdatering, herunder organisering av referatførsel, utsendelse og undertegnelser
- Faste saker på styremøter:
 - gjennomgang og godkjenning av protokoll fra forrige møte
 - orientering fra daglig leder
 - regnskapsrapportering og likviditet
 - salg/markeds/produktområder/produktutvikling
 - kontroll og oppfølging av kvalitative mål
- Øvrige faste saker
 - strategiutvikling og forretningsplan, budsjettgjennomgang, kontroll og godkjenning
 - oppfølging og kontroll av internkontrollfunksjonen

2.4.7 Styrebehandling

Aksjeloven § 6-19 (1) sier at styret skal treffe sine beslutninger i møter hvor alle i styret (eventuelt varamedlemmer) er til stede, men likevel krever ikke loven at noen sakstyper alltid skal behandles i møte med fysisk tilstedeværelse. Styret og revisor skal uansett møtes minst en gang i året, uten at den daglige ledelsen er til stede. Formålet er at styret og revisor skal drøfte regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler som den daglige ledelsen har gjort, samt øvrige forhold som revisor mener styret bør informeres om. Styreleder har ansvar for at et slikt møte avholdes (Bråthen og Bøhleng, 2015).

2.5 Revisor

Med noen få unntak har alle aksjeselskap revisjonsplikt jf. revisorloven § 2-1.

Revisor blir i teorien plassert både som et selskapsorgan og en ekstern kontrollinstans.

Granden (2007) definerer revisors oppgaver som følgende:

«Revisors oppgave er å undersøke om, og i tilfelle bekrefte, at selskapets regnskapsføring og årsregnskap er lovlig i forhold til regnskapsloven, revisorloven, «god regnskapskikk» og andre lover som setter rammer for forvaltningen av selskapet, samt i forhold til selskapets vedtekter og beslutninger truffet av selskapets organer – først og fremst av generalforsamlingen.»

Med andre ord skal revisor være et kontrollorgan, og ikke være en del av selskapets indre revisjon som skal utføres av ledelsen. Revisor skal være uavhengig, og ifølge revl. § 9-1 annet ledd allmennhetens tillitsperson ved utførelse av lovfestet revisjon.

2.5.1 Revisors rolle og ansvar

Revisor har et strengt profesjonsansvar ved utøvelse av lovpålagt revisjon. Profesjonsansvaret ved utøvelse av revisjon og rådgivningstjenester fører normalt til at revisor blir ansvarlig hvis kravene til faglig forsvarlig revisjonsutøvelse ikke er overholdt, og den mangelfulle håndteringen påfører revisjonsklienten et formuestap som følge av revisors handlinger eller unnlatelse av handling. Det er den oppdragsansvarlige revisoren i revisjonsselskapet som er ansvarlig for oppdraget og utførelsen. Kapittel 11 i revisorloven utdyper pliktene oppdragsansvarlig revisor har til å erstatte skade som er voldt under utførelsen av oppdrag. I tillegg er revisjonsselskapet solidarisk ansvarlig med ansvarlig revisor som har utført oppdraget (Stenvold & Degerstrøm, 2020).

Profesjonelt skjønn og profesjonell skepsis er også viktige fundamentale egenskaper som tillegges stor vekt i utførelsen av revisjon. Det er helt avgjørende at man bruker profesjonelt skjønn under hele prosessen, og når viktige beslutninger og vurderinger tas. På lik linje med forsvarlig revisjonsutøvelse, kan brudd på profesjonelt skjønn ramme revisor hardt ved brudd på revisorloven (Stenvold & Degerstrøm, 2020).

Ifølge ISA (revisjonsstandardene) 200 pkt. 15 og revl § 9-4 fjerde ledd, skal revisor planlegge og utføre revisjonen med profesjonell skepsis, og være oppmerksom på at det kan foreligge feilinformasjon i regnskapet som kan skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Spesielt skal

man utvise profesjonell skepsis når det gjelder vurderinger av regnskapsestimater knyttet til beregning av virkelig verdi, nedskrivninger av eiendeler, avsetninger, transaksjoner med nærstående og fremtidige kontantstrømmer knyttet til selskapets evne av fortsatt drift.

Poenget med å inneha en skeptisk holdning er å minske risikoen for å overse vesentlige feil i regnskapet.

Man må også utøve særlig profesjonell skepsis til vurderinger som er knyttet til eller utført av ledelsen i selskapet, uavhengig av tidligere erfaringer med ledelsen. Skepsisen er særlig knyttet til ledelsens beregning av regnskapsestimat, påliteligheten av fremlagt dokumentasjon, samt muntlige svar på forespørsler og annen informasjon som er innhentet fra ledelsen. Det kan også gjelde andre som har et overordnet ansvar for styring og kontroll. Det ble avdekket flere store regnskapsskandaler i Norge tidlig på 2000-tallet, og det viste seg at en gjennomgripende årsak til flere av disse var revisors manglende profesjonelle skepsis. På denne måten tok det derfor mange år før flere av disse ble avdekket. I Sponsor Service saken konkluderte tingretten med at revisorarbeidet sviktet totalt, og manglet en profesjonell skeptisk holdning. Revisor hadde da brukt ledelsens integritet og forklaringer ukritisk til grunn som bevis. Dette beviser at når man bruker tilliten til ledelsen fra tidligere erfaring, kan dette medføre at man overser viktige elementer. (Stenvold & Degerstrøm, 2020).

ISA 200 pkt. A20, A22-A23 utdyper viktigheten av påliteligheten av informasjon som brukes som revisjonsbevis. Det kan være situasjoner hvor dokumenter og registrerte opplysninger ikke er ekte. I slike tilfeller må revisor skjerpe sin aktsomhet og utføre ytterligere undersøkelser for å avklare mistanken jf. ISA 240 pkt. 13, jf. pkt. A9.

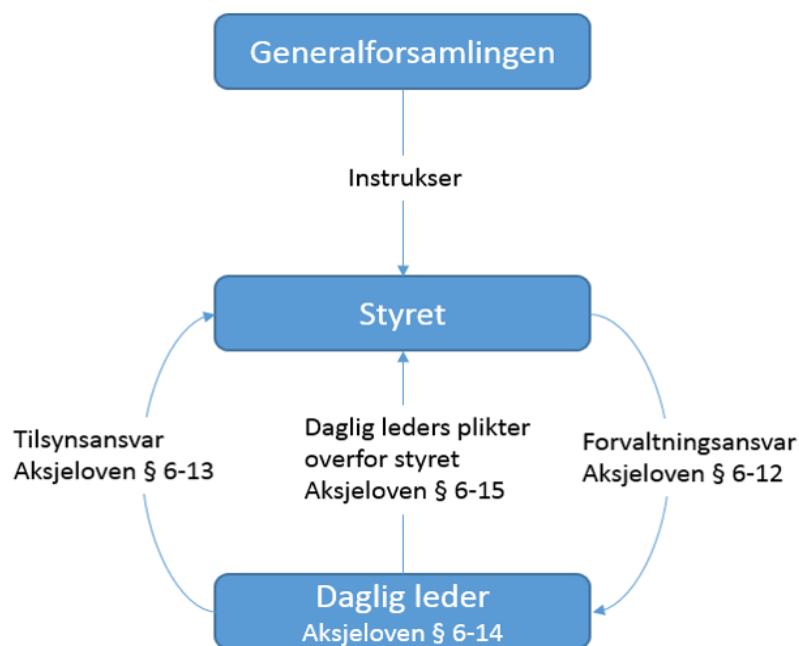
I revisjonsberetningen som skal avgis til generalforsamlingen hvert år, skal revisor uttale seg om årsregnskapet, årsberetningen og om regnskapet er utarbeidet i henhold til gjeldene lover og regler. I beretningen har revisor mulighet til å anmerke om eventuelle forhold som kan være ansvarsbetingende for medlemmer av selskapets ledelse, samt opplysninger som burde vært opplyst om (Granden, 2007).

2.6 Intern kontroll

Begrepet intern kontroll benyttes i forbindelse med styring og kontroll av en virksomhet. Det hele handler om at man bruker intern kontroll som et verktøy for å styre og kontrollere følgende målområder:

- Målrettet og kostnadseffektiv drift
- Pålitelig ekstern regnskapsrapportering
- Overholdelse av gjeldende lover og regler

Begrepet intern kontroll avgrensers seg til å gjelde økonomisk styring og regnskapsmessig rapportering (Moen, T.-G. et al., 2017). Som tidligere nevnt har styret i aksjeselskaper en plikt til å ivareta sitt forvaltnings- og tilsynsansvar jf. aksjeloven §§ 6-12 og 6-13. Denne plikten innebærer «et overordnet ansvar for styrets interne kontroll som ikke må blandes sammen med revisors eksterne kontroll» (Andenæs M. H. 2006, s. 380, Ottesen, 2013).

Figur 9 Samspillet mellom organene i et aksjeselskap (Beisvåg, 2014)

2.6.1 Rammeverk for intern kontroll

Det finnes flere anerkjente rammeverk man kan benytte i forbindelse med intern kontroll. Et av de mest kjente er COSOs rammeverk, som er en global standard for utforming og vurdering av intern kontroll. Det er flere store statskontrollerte, finansinstitusjoner og revisjonsselskaper som har gode kunnskaper om COSO-rammeverket. For små aksjeselskaper

som utgjør majoriteten av norske aksjeselskaper, er dette rammeverket mindre kjent (Moen, T.-G. et al., 2017).

«NUES (2012) anbefalingen sier følgende: «Styret skal påse at selskapet har gode systemer for risikostyring og internkontroll, samt informere i årsrapporten om hvordan internkontrollen over finansiell rapportering er organisert» (PwC, 2011). For det første må internkontrollen være tilstrekkelig formalisert slik at den kan beskrives og kommuniseres til både styre, revisor, ansatte og øvrige brukere. Den bør vurderes årlig, slik at man kan redegjøre for internkontrollen i årsberetningen. Hovedelementene NUES mener bør være på plass er basert på COSO rammeverket. Dette er fordi COSO-begrepene vil gi konsistens med begrepene som benyttes i norsk næringsliv og internasjonalt. Dette vil gjøre det enklere å kommunisere med omverdenen (PwC, 2011).

COSO beskriver internkontroll gjennom fem komponenter, som er basert på internasjonale revisjonsstandarder og dermed et uttrykk for beste praksis.

Figur 10 COSO-modellen (Moen, T.-G. et al., 2017)

Kontrollmiljø

Kontrollmiljøet består av holdninger, bevissthet, og handlinger til ledelsen og styret. Dette er med på å sette tonen i hele organisasjonen, og påvirker medarbeidernes bevissthet med hensyn til kontroll.

Foretakets risikovurderingsprosess

En risikovurderingsprosess er prosessen for å identifisere og vurdere forretningsrisikoer. Etter dette følger en tiltaksfase hvor man avgjør hvordan man skal håndtere uønsket risiko.

Kontrollaktiviteter

Kontrollaktivitetene består av rutinene som skal sikre at instruksene fra ledelsen blir utført. For eksempel kan det være å sammenligne fakturaer mot bestillinger, eller å kontrollere at man får levert det eksakte antallet varer man har bestilt.

Informasjonssystem

Informasjonssystem handler om måten informasjon beveger seg på i en organisasjon, og det bør være klart definert hvordan informasjon skal formidles både oppover og nedover i en organisasjon. I små foretak kan det tenkes at kommunikasjonen går enklere ettersom det er kortere vei til ledelsen

Overvåking av kontroller

Kontinuerlig overvåking og vedlikehold av intern kontroll er et viktig lederansvar. Kontrollen må fungere som tiltenkt og samtidig endres i samsvar med omgivelsene.

Internkontrollhandlinger består av konkrete tiltak knyttet til reduksjon av uønsket risiko. Anbefalingen til NUES som er basert på COSO er kun en anbefaling, og det presiseres at mindre selskaper kan anvende en «lett» versjon av dette. Prinsippene er de samme uansett størrelse på selskapet. Etabler skriftlige retningslinjer for de viktigste kontrollene, beskriv de viktigste rollene i instruks. Deretter må man passe på at disse følges, og følges opp med jevne mellomrom (PwC, 2011).

3 Metode

Hensikten med forskning er å bringe frem gyldig og troverdig kunnskap om virkeligheten. For å klare dette må man ha en strategi for hvordan man skal gå frem for å samle inn empiri på en best mulig måte. «Forskning kjennetegnes nettopp ved at innsamlingen av data, behandlingen av informasjonen og presentasjonen er systematisk» (Jacobsen, 2015). Formålet med empirien som hentes inn er å besvare våre spørsmål på en troverdig måte, og man må da finne den beste fremgangsmåten som passer til det man ønsker å undersøke (Jacobsen, 2015).

3.1 Kvantitativ metode

Dersom man har en problemstilling som gjør at man ønsker å gå i bredden, og har et formål å finne omfanget, hyppigheten eller utstrekningen av et fenomen, vil kvantitativ metode være best egnet. Dette er en metode som egner seg til innsamling av store mengder målbare data, typisk tallmateriale fra spørreundersøkelser (Jacobsen, 2015).

3.2 Kvalitativ metode

For problemstillinger hvor man har behov for å gå i dybden for mer nyanserte data, har man vanligvis færre enheter å undersøke enn ved kvantitative undersøkelser. For å få frem nyanserte data fokuseres det på de kvalitative egenskapene som beskrivelser, forklaringer, opplevelser, meninger, dybde og verbalt innhold. En vanlig måte å gjennomføre kvalitative undersøkelser på er intervjuer (Jacobsen, 2015).

For å få svar på min problemstilling har jeg valgt å gjøre en analyse av regnskapene til bedriften i årene fra 2007 til 2020, og i tillegg hente ut info fra årsregnskapene, avisartikler og en ekstern revisorrapport. Oppgaven blir med dette hverken rendyrket kvalitativ eller kvantitativ. Årsrapporten og den eksterne revisorrapporten inneholder både kvalitativ og kvantitativ informasjon.

3.2.1 Casestudie

En casestudie er en inngående studie av en eller noen få undersøkelsesenheter. Det er en måte man kan benytte som strategi for å forstå sammenhenger i enkelttilfeller, og hvor man skal få svar på spørsmål som «hvordan» og «hvorfor» ting har skjedd eller oppstått. I tillegg kan både kvalitativ og kvantitativ metode være aktuell i casestudier, siden man kan benytte tilnærminger som tillater bruk av flere metoder for å finne informasjon (Yin, 1994).

I en enkeltcase-studie går man dypt inn i en situasjon, en organisasjon eller noe annet som er avgrenset i tid og rom. Dette er en tilnærming som gir god innsikt i et sted eller en hendelse. Det er også en metode som er godt egnet til å beskrive hvordan hendelser påvirker hverandre, og hvordan spesielle resultater «produseres» (Jacobsen, 2015).

I denne oppgaven vil studien bestå både av en enkeltcase og flere caser. Først analyseres Skjervøy ASVO AS, og deretter gjøres det en benchmarking med tre andre bedrifter innen samme virksomhetsområde. Skjervøy ASVO AS blir dermed hovedcasen, og de andre tre er Nordreisa ASVO AS, Astafjord Vekst AS og Skånland Vekst AS.

3.2.2 Datainnsamling

I alle undersøkelser må man gjøre et valg om hvilken type informasjon om virkeligheten man skal samle inn. Det strides om det er kvalitative eller kvantitative data som egner seg best, men ifølge Jacobsen (2015) er utgangspunktet at «Kvalitative og kvantitative data er like gode, men egner seg best til å belyse ulike spørsmål og problemstillinger». I denne oppgaven består innsamlingen gjennomgående av arkiv og dokumenter. Dokumenter kan være avisartikler, rapporter, årsregnskap og regnskap.

Primærdata er innsamlinger av opplysninger direkte fra mennesker eller grupper av mennesker, hvor man som forsker går direkte til den primære kilden for innhenting. *Sekundærdata* er innsamlinger som ikke er gjort fra den primære kilden, men i stedet opplysninger som er samlet inn av andre. Data for denne oppgaven er derfor sekundærdata. Fordelen med sekundærdata er at det er lite ressurskrevende å hente inn. Ulempen er at den er utarbeidet av andre, og for andre årsaker.

I denne oppgaven er årsregnskapene og den eksterne revisorrapporten fra Revigo AS basert på informasjon som er lite spontan. Informasjonen er skriftlig, og som etter all sannsynlighet gjør den mer reflektert og gjennomtenkt. Til gjengjeld kan mindre spontanitet også bety at informasjonen er forvridd og «forfalsket» for å gi et spesielt inntrykk (Jacobsen, 2015). Dette kan være et tilfelle for avisartiklene, hvor det kan tenkes at media er ute etter å «avsløre» en synder eller gi skylden til noen og gjerne før alle fakta i saken har blitt presentert. Regnskap skal føres etter gjeldene lover og regler, og skal i utgangspunktet være pålitelig. Analysen som presenteres senere i oppgaven vil avdekke om dette er tilfelle.

3.2.3 Utvalg av enheter

En utfordring med undersøkelser er at man sjelden kan undersøke alt man ønsker, både med hensyn til tid og kostnader. Ulempen med å begrense seg blir at resultatene kanskje blir mindre interessante, og mindre troverdige (Jacobsen, 2015). Skjervøy ASVO er heleid av en kommune og er derfor omfattet av offentleglova § 2 første ledd, og ifølge § 3 kan man kreve innsyn i saksdokumenter, journaler og lignende. Jeg har ved flere anledninger tatt kontakt med Skjervøy kommune og bedt om innsyn i styreprotokollene, men har aldri fått tilsendt noe. På grunn av dette har jeg ikke hatt noe behov for å sile ut dokumenter på forhånd. Dokumentene jeg har benyttet er alle offentlige.

Offentlige dokumenter kan ofte bære preg av at de er ment å skape et spesielt inntrykk for omverdenen. I tillegg er det viktig å vurdere kvaliteten på kilden. Har man flere kilder eller flere uavhengige kilder som kan opplyse det samme blir dette mer troverdig (Jacobsen, 2015).

Som tidligere nevnt skal et regnskap føres etter gjeldende lover og regler, og signeres av styret ved innsendelse. I dette tilfellet hadde både hovedcasen og de tre andre casene revisor, som er en uavhengig kilde, og som gjør regnskapet mer troverdig. Den eksterne revisorrapporten for Skjervøy ASVO er også utført av en uavhengig kilde.

3.2.4 Analyse av data

Etter innsamlingen av data, sitter man gjerne med en stor mengde som må analyseres og bearbeides. Spørsmålet blir da hvordan man skal trekke ut noe fornuftig fra datamassen man sitter med. For å få dette til må man redusere kompleksiteten, forenkle og strukturere dataene for å få en oversikt. Hensikten med hele analysen er å tilføre leseren noe gjennom å sammenstille informasjonen man har innhentet (Jacobsen, 2015).

I denne oppgaven er det hentet inn regnskap og årsrapporter fra fire ulike bedrifter over 13 år som er analysert i Excel med analysemodellen AG-treet, og i tillegg benchmarket. Funnene som er gjort der støttes opp av en ekstern revisorrapport, noen avisartikler og øvrig informasjon i årsregnskapene.

3.2.5 Gyldighet, pålitelighet og kvalitet

Å drøfte gyldigheten i en undersøkelse betyr at vi forholder oss kritisk til kvaliteten på dataene som er samlet inn.

Intern gyldighet stiller spørsmål ved om man har fått tak i det man ønsker få tak i. Siden data alltid kommer fra en kilde må man stille spørsmål om denne kilden er egnet. Et vanlig problem er at man ikke får tak i de enhetene som gir riktig informasjon (Jacobsen, 2015). For denne undersøkelsen kan man derfor stille seg spørrende til hvorfor Skjervøy kommune ikke har respondert på mine innsynsbegjæringer i styreprotokoller, og om det er viktig informasjon man har gått glipp av.

Ekstern gyldighet stiller spørsmål ved om man kan overføre sine funn til andre sammenhenger. Det som er utfordrende med å undersøke noen få enheter for et spesielt formål er at det er vanskelig å påstå at akkurat dette utvalget er representativt for en større populasjon av enheter. Kan mine funn som gjelder for denne organisasjonen også gjelde for andre organisasjoner? (Jacobsen, 2015). I dette tilfellet er det kun undersøkt en hovedenhet, som i utgangspunktet svekker sannsynligheten for overførbarhet. Samtidig finnes det flere masteroppgaver med regnskapsmanipulasjon som tema hvor det er benyttet AG-treet og benchmarking som analysemodell. Denne oppgavens eksterne gyldighet kan derfor delvis overføres til andre sammenhenger.

Pålitelighet i en undersøkelse handler om det er trekk ved undersøkelsen som har skapt de resultatene det er kommet frem til. Det vil si om det er noe ved undersøkelsesopplegget, datainnsamlingen og analysen som kan påvirke resultatet. Dersom man for eksempel vet man blir filmet, får spørsmål som er formet, eller er i en unaturlig setting idét man undersøkes kan dette få utfall i resultatet. Slurv eller unøyaktighet ved registrering av data vil også kunne påvirke påliteligheten (Jacobsen, 2015). I regnskapsanalysen som er gjort her har jeg hentet tall ut fra regnskapet til fire bedrifter over 13 år. Dette har jeg punchet manuelt inn i Excel-skjemaet hvor analysen er gjort, noe som kan medføre feil i resultatene. For å minimere sannsynligheten for feil har jeg benyttet en sjekkliste for å se at balanseregnskapet gir nullbalanse, og at årsresultatet stemmer etter alle tall var registrert.

Kvalitet bestemmes av om den som leser forskningen faktisk tror at det som skrives er sant. Det finnes mange trusler mot en undersøkelses samlede kvalitet. Det kan for eksempel ligge slurv og unøyaktighet i arbeidet bak, det kan være forskerens syn på virkeligheten man får presentert og lignende. Det er også viktig at forskeren klargjør for leseren hvilken rolle man har i forskningssituasjonen. Dess mer åpenhet man viser, desto sterkere vil forskningens troverdighet bli (Jacobsen, 2015).

4 Empiri – Analyse og vurdering

I dette kapittelet vil jeg først presentere hovedcasen, Skjervøy ASVO. Denne delen tar for seg fakta om hvordan regnskapet har blitt manipulert, internkontroll og tette relasjoner i selskapet. Etter dette vil det bli en finansiell analyse av hovedcasen, og deretter en benchmarking analyse med tre andre selskaper.

4.1 Presentasjon av hovedcase

Skjervøy ASVO ble etablert 17.juni 1999 og hadde ved oppstarten 10 arbeidstakere. Skjervøy ASVO eies 100% av Skjervøy kommune, og drives som en egen juridisk enhet. Bedriften tilbyr et bredt spekter av arbeidsoppgaver for mennesker som av ulike årsaker ikke kan delta i det ordinære arbeidslivet, med visjonen «for alle i Skjervøy». I dag består bedriften av fem hovedavdelinger (bruktbutikk, avskjerming, transport, ved, bygdeservice og maritim) som tilbyr ulike varer og tjenester. NAV er en viktig samarbeidspartner for å kunne gi arbeidstakerne best mulig livskvalitet. I tillegg samarbeider Skjervøy ASVO med lege, psykiatritjenesten, omsorgstjenesten, videregående opplæring, bofellesskapet, ulike arbeidsgivere, Skjervøy kommune og prosjektet «Samspill for trygghet og trivsel». Samhørighet og trivsel har et stort fokus, og det arrangeres ulike aktiviteter gjennom året som deltakerne har mulighet til å være med på (Skjervøy Asvo, 2021).

I februar 2020 sendte styret i Skjervøy ASVO ut en pressemelding hvor det fremkom at daglig leder hadde feilrapportert regnskapet i over 13 år. Det var daglig leder som selv innrømmet forholdet, etter at styret hadde bedt om flere detaljer rundt regnskapet (Hestdahl og Elvestad, 2020). Etter en ekstraordinær generalforsamling og eiermøte, ba eierne styret om å politianmelde daglig leder. I tillegg annonserte styreleder Irene Sandnes at hun gikk av som styreleder og uttalte følgende til avisa Nordlys: «Jeg vil beklage at vi har latt oss forlede av den daglige lederen. Han har ført oss alle bak lyset, fra 2007 og frem til i dag» (Solvang, 2020).

4.2 Daglig leder

Daglig leder fra 2006 til og med 2020 var Johan Pedersen. Revigo AS har utført en ekstern granskingsrapport av forholdene som knytter seg til regnskapsmanipulasjonen, hvor det vises til at motivet til tidligere daglig leder var et sterkt krav fra eier om å drive selskapet med positivt resultat. Spesielt var det diskusjoner, møter og medieoppslag i forbindelse med en

kapitalutvidelse på kr 900 000 i 2007 som har vært sterkt medvirkende. Måten Pedersen har manipulert regnskapet på er ved å ha rapportert for stor varelagerverdi i forhold til faktisk verdi. På denne måten har selskapets varekostnad gått ned, og resultatet har dermed økt. Den bevisste feilrapporteringen startet i 2007, og de første justeringene har vært små beløp. Meningen var å skape tilstrekkelige fremtidige overskudd til å kunne hente inn igjen overrapporteringen (Revigo, 2020).

Det var tidligere daglig leder som selv sto for prising, telling og rapportering av varelagerverdier for ved, snekkeravdelingen og maritim avdeling. Varelagrene i systuen og den tidligere premieavdelingen ble opptalt og verdsatt av de respektive arbeidslederne, og skal ikke være bevisst feilrapportert på noe tidspunkt. Vedlageret har også vært opptalt av arbeidsleder for ved, men har ikke vært lagt til grunn på noen måte av Pedersen. Feilrapporteringen har blitt utført ved at Pedersen har justert opp antall og/ eller pris på ulike varer i varetellingslisten, og sendt denne videre til regnskapsfører for bokføring (Revigo, 2020).

Ved hvert årsskifte har Pedersen kontaktet revisor og bedt om møte med varelagerkontroll før varelageret har vært ferdig opptalt. Ved besøk av revisor har systua vært ferdig opptalt av arbeidsleder, og revisor har enkelte år tatt stikkprøver av dette varelageret. Lageret for ved brukte ikke vært ferdig opptalt av Pedersen ved revisors besøk, Etter revisors besøk ble varelageret ferdigtalt, og listen oversendt til revisor. Ifølge det Pedersen har oppgitt til Revigo AS ble det aldri foretatt kontroller på disse listene av revisor. Det ble også alltid akseptert av revisor at lageret ikke var ferdig opptalt. For tidligere daglig leder var dette en bevisst handling som ble brukt for å forlede revisor til å ikke gjøre kontroller på feilrapportert varelager. Pedersen har oppgitt det er han alene som har gjort de bevisste feilene, og har også forklart til Revigo AS at han har klart å forlede både styre, revisor og øvrige som har tilknytning til selskapet. I tillegg mener han at han har klart å omgå de interne kontrollrutinene i den grad slike finnes (Revigo, 2020).

Pedersen har også forklart at styret ikke har stilt spørsmål til varelagerets størrelse før høsten 2019, hvor styreleder ba om å få tilsendt varetellingslistene. Pedersen oversendte da fiktive lister. Styret poengterte da at lageret var for stort og måtte bygges ned, uten at det ble tatt videre tak i dette. Ingen handlinger ble utført før Pedersen selv kom til styret og informerte om hva som hadde skjedd. Han har videre opplyst at han hele perioden hvor manipuleringen har foregått har hatt støtte fra styret. Revigo AS har gjennom intervjuet forstått det slik at

tidligere daglig leder delvis hadde påtatt seg et ansvar for rapportering og kommunikasjon med eier som normalt sett og i henhold til lov hører til styret. I situasjoner hvor daglig leder burde rapportere/samhandle med styret, har Pedersen gjennom hele intervjuet referert til eier. Når det kommer til regnskapsforståelse har Revigo utfordret Pedersen på sammenhengene mellom regnskapsposter i balansen og resultatregnskapet, noe han har vist forståelse for.

I den eksterne rapporten fra Revigo AS er det også gjennomført intervjuer med han som på daværende tidspunkt (fom. februar 2020) var konstituert daglig leder, samt arbeidsledere for ved-, snekker-, systue/bruktbutikk- og maritim avdeling. Flere har oppgitt at det på ledermøter har blitt informert om at selskapet hadde negativt resultat og at det måtte settes i gang sparetiltak og lignende. Noe senere har Pedersen oppgitt at det var ting han hadde glemt å ta med i regnskapet som gjorde at økonomien likevel ikke var så dårlig som først var blitt signalisert.

4.3 Varelager

Ifølge Revigo AS og de ansatte som har blitt intervjuet er det ikke avdekket eller tatt mistanke om manipulering av andre deler av varelagre enn lageret for ved. Det har ikke vært lagret ved utenfor taket/vedlageret utenom et tilfelle, som var før 2014.

For egenprodusert ved stables det aldri mer enn 8 paller i bredden, 3 i høyden og 12 innover. Det maksimale antallet paller for egenprodusert ved er derfor 288 stk. Det er 12 sekker ved på hver pall uavhengig om det er 20 cm eller 30 cm lengde på veden.

De importerte pallene er lavere og stables ikke i høyden. Med importert ved på lageret vil det maksimalt være plass til 8 i bredden og 12 i dybden, altså 96 paller totalt. Det er kun 40 liters sekker på importerte paller. Vedlageret har normalt sett vært mellom 1/3 og 2/3 fullt ved årsskiftene, noe som tilsvarer ca 100 -200 paller. Lageret har vært ulåst og uovervåket utenom arbeidstid.

Varelageret pr 31. desember 2017 er oppgitt til å være kr 2 766 677,50 inkludert varer i arbeid.

Varetelling snekker/avskjerming/ved.	Dimensjom	Mengde	Stk pris	Totalpris
Ved i sekk imp	30cm	6005,00	43,50	261217,50
Ved i sekk	20cm-60 l	1330,00	64,00	85120,00
Ved isekk	30cm-60l	897,00	64,00	57408,00
Ved i sekk	1000 l	463,00	735,00	340305,00
Ved i sekk	1500 l	430,00	970,00	417100,00
Vedsekker	60 l	6470,00	5,50	35585,00
Vedsekker	1500 l	1660,00	28,00	46480,00
Vedsekker	1000 l	1435,00	24,00	34440,00
Stranger	m3	101,00	1030,00	104030,00

Tabell 2 Varetellingsliste 31.12.17 (Revigo, 2020 s.7)

Dersom dette regnes om til paller vil det gi følgende oppstilling:

Varetelling snekker/avskjerming/ved.	Dimensjom	Mengde	Stk pris	Totalpris	Vår utregning	
					Antall sekker pr pall	Antall paller
Ved i sekk imp	30cm	6 005,00	43,50	261 217,50	66	91
Ved i sekk	20cm-60 l	1 330,00	64,00	85 120,00	12	111
Ved isekk	30cm-60l	897,00	64,00	57 408,00	12	75
Ved i sekk	1000 l	463,00	735,00	340 305,00	1	463
Ved i sekk	1500 l	430,00	970,00	417 100,00	1	430
					Sum paller	1 170

Tabell 3 Vedpaller 31.12.17 (Revigo, 2020 s.7)

Dersom den rapporterte beholdningen er riktig betyr dette 1 170 paller med ved på lager ved utgangen av året. Fra arbeidsleder for ved er det anslått at lageret brukte være 1/3 til 2/3 fullt, som tilsvarer mellom 100 og 200 paller. Dette betyr at for 2017 er det overrapportert mellom 970 til 1 070 paller ved. Den største delen av salget er importert ved, og ved et forsiktig estimat på kostpris pr pall med kr 750, tilsvarer dette en overrapportering på ca kr 750 000.

Varelageret pr 31.desember 2018 er oppgitt å være kr 3 150 074 inkludert varer i arbeid.

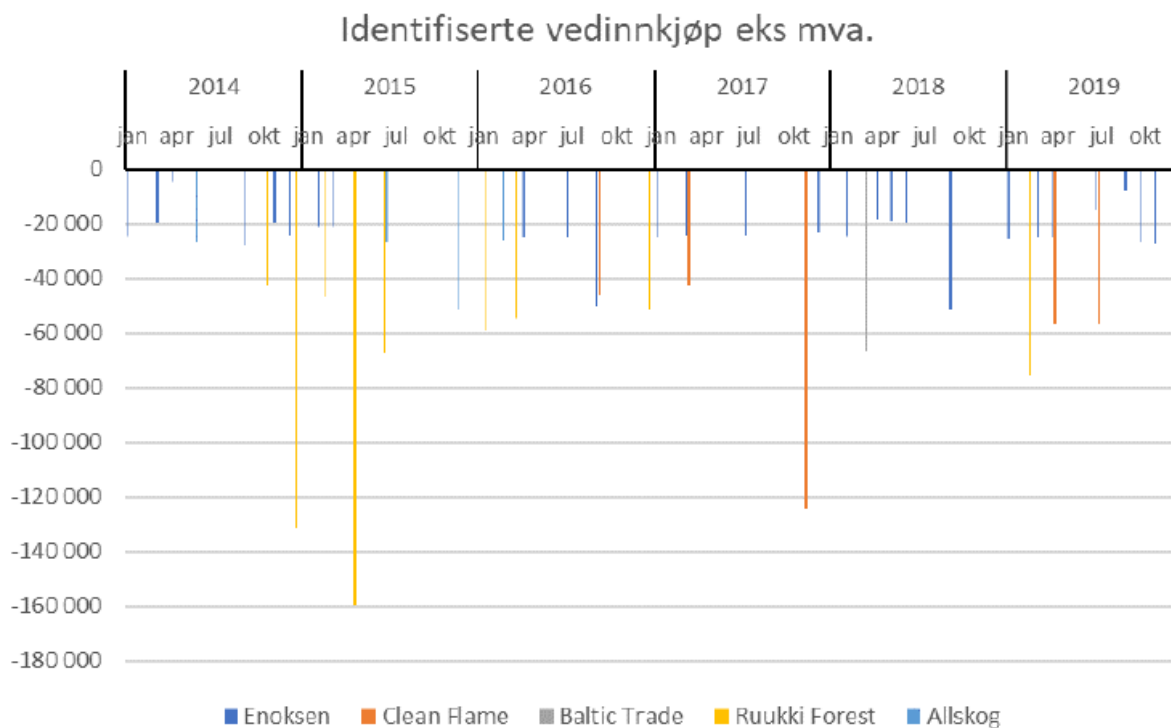
Dersom dette regnes om til paller vil det gi følgende oppstilling:

Varetelling snekker/avskjerming/ved.	Dimensjom	Mengde	Stk pris	Totalpris	Antall sekker pr pall	Antall paller
Ved i sekk imp	30cm-60l	3257,00	45,00	146565,00	66	49
Ved i sekk	20cm-60 l	1106,00	71,00	78526,00	12	92
Ved i sekk	30cm-60l	1100,00	71,00	78100,00	12	92
Ved i sekk	1000 l	310,00	795,00	246450,00	1	310
Ved i sekk	1500 l	98,00	970,00	95060,00	1	98
					Sum paller	641

Tabell 4 Vedpaller 31.12.18 (Revigo, 2020 s.8)

Med samme beregninger som for 2017 betyr dette en overrapportering på omtrent 450 – 550 paller, og en verdi på ca kr 375 000.

Alle varekjøp for Skjervøy ASVO har blitt ført på samme innkjøpskonto, og det er derfor ikke mulig å trekke ut data som kun gjelder innkjøp av ved. Via leverandørreskontroen har det derimot vært mulig å ta ut tallmateriale som gir et bilde av mengden innkjøp av ved. Størrelsen på innkjøpet kan gi en indikasjon på at det ikke har blitt underslått ved i et betydelig omfang.

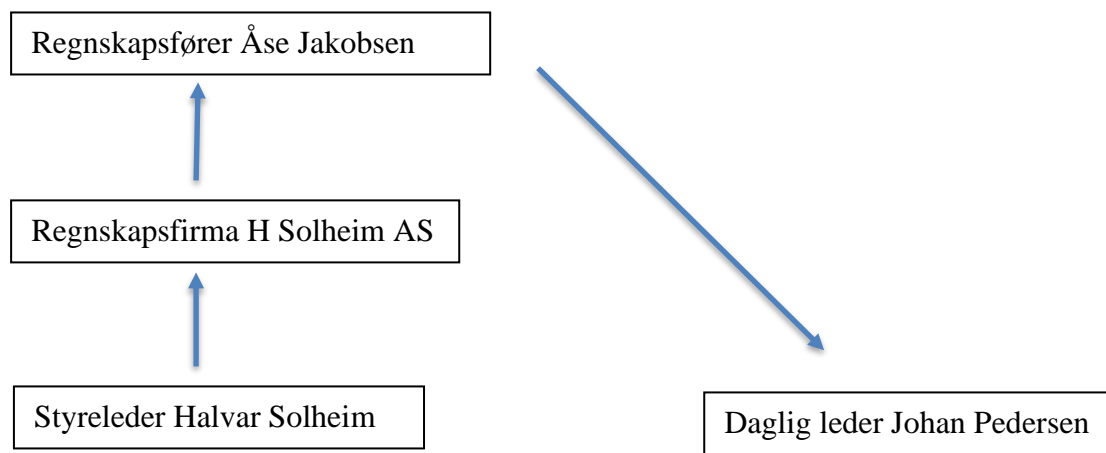
Tabell 5 Sammenligning av vedinnkjøp (Revigo, 2020 s.9)

4.4 Internkontroll

Interne kontrollrutiner vedrørende varekjøp og varesalg har også vært kartlagt. Ved varemottak har det ikke vært en konsekvent kontroll, men kun basert på hukommelse og dels på ordrer og notater. Det har ikke vært noen formell måte å kontrollere mottatte varer mot inngående faktura, og det er kun daglig leder som har betalt inngående fakturaer. Ved salg har det blitt benyttet forhåndsnummererte ordresedler fra blokk, og det har vært fire-fem blokker i omløp samtidig. Det har ikke vært noen kontroll med at alle varer på ordrer har blitt fakturert. På grunnlag av dette kan det ha skjedd at Skjervøy ASVO har betalt fakturaer som inneholder feil, og det kan ha blitt levert ut varer som ikke er fakturert. Revigo AS konkluderer med at selskapet over tid har hatt for svake interne kontrollrutiner knyttet til varekretsløpet, og at dette er en del av grunnen til at feilrapporteringen til daglig leder kunne pågå over så lang tid.

4.5 Tette relasjoner og etisk regnskapsføring

Det er flere tette relasjoner i denne saken som bør belyses. Ifølge årsregnskapene og Brønnøysundregistrene har Johan Pedersen vært daglig leder i perioden 2006 – 2019, og Halvar Solheim styreleder i perioden 2006 – 2016. Av de årsregnskap som ligger tilgjengelig i Brønnøysundregisteret fremkommer det at regnskapsfører for Skjervøy ASVO i perioden 2006 – 2016 har vært H. Solheim AS, som ble eid av Halvar Solheim. Konen til tidligere daglig leder Johan Pedersen, Åse Lovise Jakobsen, var ansatt i H. Solheim AS og hadde oppgaven med det praktiske regnskapsførerarbeidet for Skjervøy ASVO. Halvar Solheim døde i 2017 og Itide Økonomi AS kjøpte aksjene i H. Solheim AS 1.januar 2018, som skiftet navn til Itide Skjervøy AS. På et senere tidspunkt fusjonerte selskapet med Itide Økonomi AS. Daglig leders kone fortsatte også etter dette å utføre alt praktisk regnskapsarbeid for Skjervøy ASVO. (Revigo, 2020). Styret har i sitt tilsvarende påpekt at de flere ganger i løpet av 2019 hadde tatt opp dette forholdet med regnskapskontoret, og krevde dette endret 3.februar 2020. Altså etter daglig leder hadde innrømmet regnskapsmanipuleringen (Skjervøy ASVO, 2020).

Alle autoriserte regnskapsførere (ARF) har lovregler, forskrifter og standarder som regulerer yrkesutøvelsen å forholde seg til, og det forventes at man forholder seg lojalt til disse. I tillegg finnes det et etisk regelverk for regnskapsførere (2012). Etikk handler om mer enn å overholde lover og regler.

Tillit er noe man gjør seg fortjent til ved å opptre aktsomt og redelig. Regnskapsførere skal kjennetegnes ved høy etisk standard, noe som innebærer at hver enkelt må vise en oppførsel

som oppfattes som tillitsvekkende både i og utenfor jobbsammenheng. I enkelte situasjoner er det opplagt hva som er god etisk opptreden, mens i andre tilfeller er det nødvendig å bruke skjønn. Høy etisk standard handler om å utvikle forståelse og holdninger for god yrkesutøvelse, og utvises i situasjoner der redeligheten ikke kan trekkes i tvil (Regnskap Norge, 2012).

Kapittel 2 i regelverket omhandler integritet, og punkt 2.2 sier følgende:

«ARF skal ha et profesjonelt forhold til kundene for å sikre at de tjenester som leveres blir korrekte og tillitsvekkende i resultat. Regnskapsfører må ikke ha tilknytning til kunden som kan være egnet til å svekke integriteten ved utførelse av tjenester innenfor rammen av oppdragsavtalen».

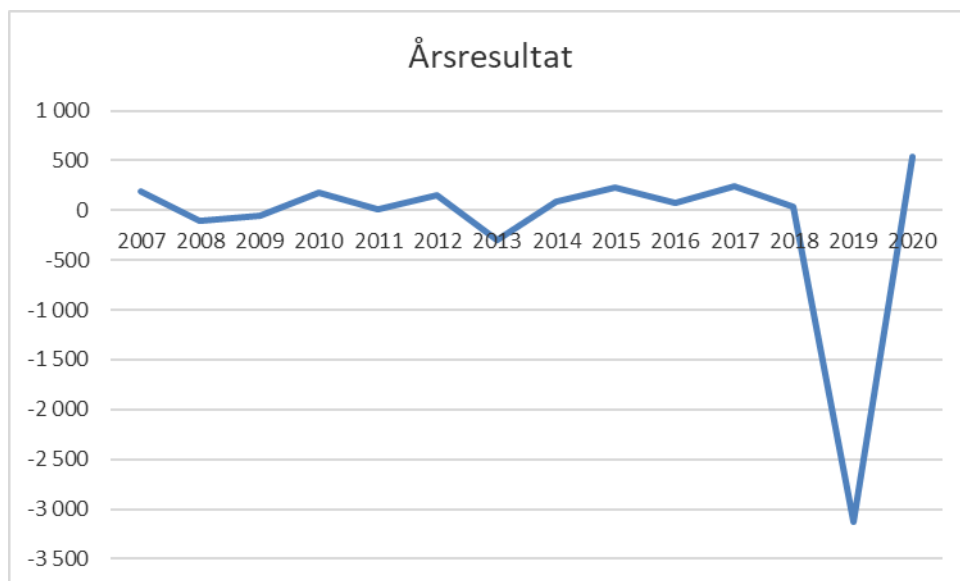
Et profesjonelt forhold innebærer at man skaper en god relasjon til kunden, men begrenses til det som er naturlig i et kundeperspektiv. Når det kommer til problemstillingen om en ARF kan føre regnskap for familie og nære venner utdyper Regnskap Norge:

«Det er ikke forbud mot å føre regnskap for venner og familie, men ARF bør i disse typetilfellene være særlig oppmerksom på sin rolle og sine plikter vis a vis kunden. Enhver som fører regnskapene for familie eller andre nærstående bør også tenke over at dersom det gjøres feil i regnskapene så vil det for utenforstående være nærliggende å stille spørsmål ved om feilen er foranlediget av den nære relasjonen».

Forholdene vedrørende tette relasjoner som er nevnt ovenfor i Skjervøy ASVO er derfor ikke i strid med regelverket for regnskapsføring.

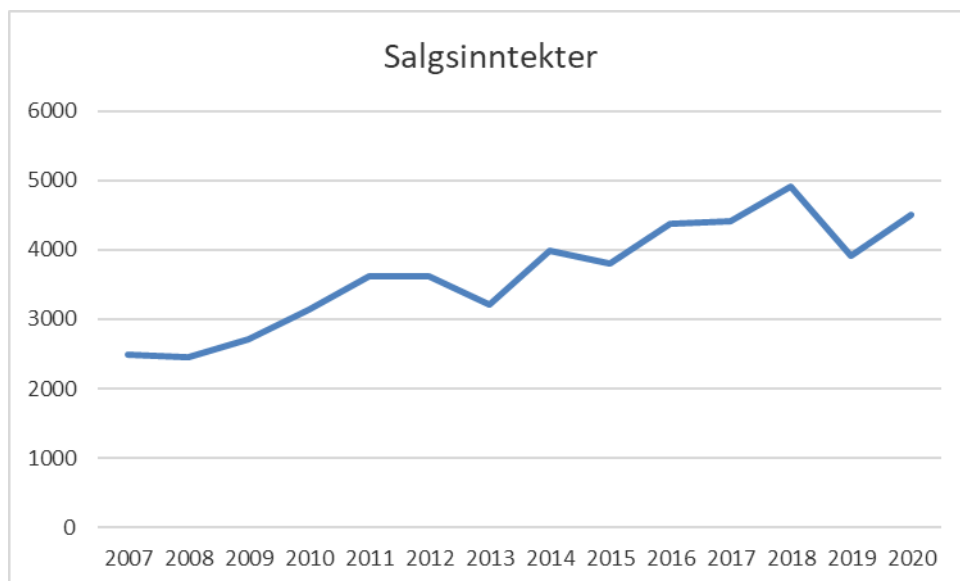
4.6 Finansiell informasjon

Kommende kapittel vil være en analyse av årsregnskapet til Skjervøy ASVO. En regnskapsanalyse tar utgangspunkt i årsrapporten, suppleres med kunnskapen man ellers har, og bearbeider tallene med mål om å hente ut mer informasjon om selskapet enn den vi får ved å betrakte oppstillingene i årsrapporten (Langli, 2016). Siden analysen strekker seg over perioden 2007 – 2020 er resultatregnskap og balanse vedlagt sist i oppgaven. Under vises et utdrag fra de viktigste postene i regnskapet som er av størst betydning for denne oppgaven, og vil gi et innblikk og forståelse for kommende kapittel om regnskapsanalyse. (Tall i hele 1000).

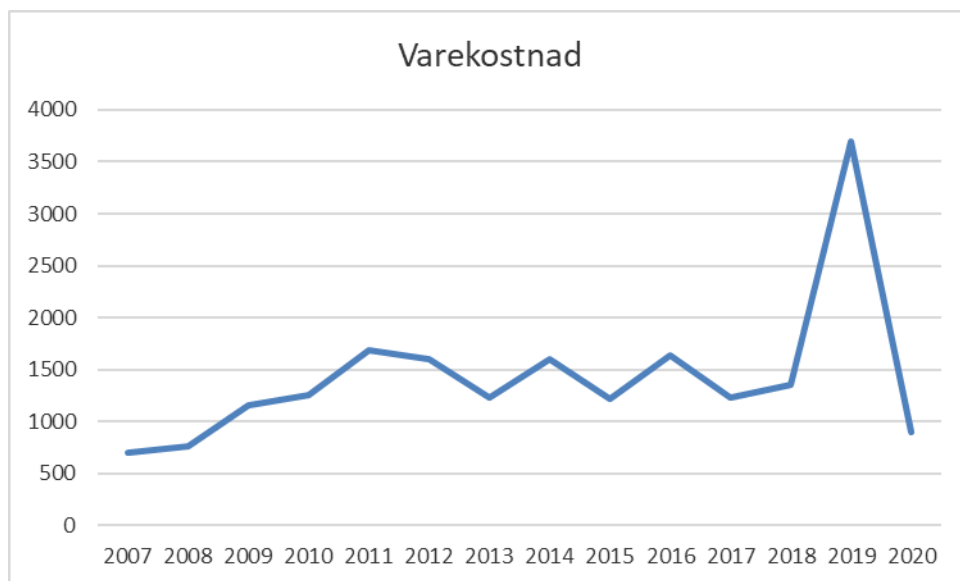
Tabell 6 Årsresultat 2007 - 2020 Skjervøy ASVO (Fra egen analyse)

År 2019 utmerker seg, da det er gjort korrigeringer her ettersom daglig leder informerte styret om forholdene i starten av 2020 og i god tid før fristen til å sende inn regnskap for 2019 gikk ut 31.mai 2020.

Tabell 7 Salgsinntekter Skjervøy ASVO (Fra egen analyse)

Salgsinntektene er nesten fordoblet fra ca 2,4 millioner i 2007 til ca 4,9 millioner i 2018.

Tabell 8 Varekostnad Skjervøy ASVO (Fra egen analyse)

Varekostnaden hatt en jevn øking fra 2007 – 2011, men deretter gått litt opp og ned frem til 2018.

4.7 Analyse av finansiell informasjon

Jeg vil her presentere regnskapsanalysen som er utført på Skjervøy ASVO. Den første delen er en analyse av bransjen og strategien. Trinn to er en analyse av regnskapskvaliteter hvor også årsregnskapet vil bli vurdert. Det tredje trinnet er analyse av regnskapstallene, som blir gjennomført ved bruk av trendanalyse og benchmarking.

4.7.1 Analyse av bransje og strategi

Et årsregnskap blir ikke til i et vakuum, og det er derfor viktig å ha en begrunnet oppfatning av hva innholdet i årsrapporten kan ha blitt utsatt for (Langli, 2016). Dette selskapet skiller seg fra øvrige aksjeselskaper, da det er en vekstbedrift som mottar en god del inntekter fra NAV for arbeidstakere i arbeidssamvirket.

Vekstbedrifter er i stor grad eid av det offentlige, hvor samfunnsoppgaven er å gjøre arbeid mulig for alle. Mange arbeidstakere i en vekstbedrift har flere år bak seg i ordinært arbeidsliv, men av ulike årsaker har havnet i situasjoner der de trenger drahjelp for å komme ut i arbeid igjen. Det er også mennesker som har falt ut av skolen, mennesker med utviklingshemming, rusproblemer, eller av andre årsaker trenger bistand for å kunne mestre en jobb (ASVL, 2021).

Det er ingen sammenlignbare bedrifter på Skjervøy som kan tilby det samme arbeidstilbudet til mennesker som ikke kan delta i det ordinære arbeidslivet. De tilbyr salg av både varer og tjenester, og en stor del av virksomheten består av salg av egenprodusert og importert ved. Ifølge årsrapportene har Skjervøy ASVO gjennom mange år satset på flere virksomhetsområder, og det har vært et kontinuerlig arbeid av endringer i produktspekteret for å optimalisere driften. Det er også flere år hvor det er oppgitt at mulighetene for positivt resultat er marginale. Dette viser at de har hatt utfordringer med å «finne sin plass» i et bestemt marked samt ta sin markedsandel der. Det kan tenkes dette kan være utfordrende da arbeidsoppgavene også må tilpasses kompetansen for arbeidstakerne. I tillegg oppgis det i flere årsrapporter at sykefraværet er mye høyere enn en ordinær bedrift, da det er flere personer med både fysiske og psykiske utfordringer. Sykefraværet har vært i området 12-17 prosent på årlig basis.

Oppsummert kan man si et det ikke er noen konkurrenter for bedriften, men det kan bli en utfordring i fremtiden dersom de ikke klarer å drive mer effektivt. Dersom for eksempel prisen på importert ved øker kraftig, kan det hende kundene heller vil velge å kjøpe ved andre steder. I årsregnskapet for 2020 står det at Skjervøy kommune har gått inn med en kapitalforhøyelse på 3 millioner til dekning av udekket underskudd. Det er ikke første gangen kommunen må gå inn med kapitalforhøyelse, og det spørres om de vil ha denne muligheten også i fremtiden. Det er heller ikke bemerket noe fra styret om forutsetninger for videre drift i årsregnskapet for 2020.

4.7.2 Analyse av regnskapets kvaliteter

Analyse av regnskapets kvaliteter handler om å undersøke hvor godt regnskapene reflekterer den underliggende økonomiske utviklingen (Langli, 2016). I årsregnskapene for alle disse årene er det ikke opplyst noe i notene om hvordan salgsinntektene har blitt nesten fordoblet fra år 2007 til år 2018, samtidig som varekostnaden bare har hatt en liten økning og årsresultatet har vært noenlunde konstant. Dette i tillegg til at muligheten for positiv drift videre er marginal.

Disse tingene i seg selv behøver ikke nødvendigvis bety at regnskapet er manipulert, men det burde vært undersøkt videre og muligens kommentert i årsrapportene ettersom det stiller spørsmålsteget til hvorfor.

4.7.3 Trendanalyse av regnskapstall

Under har jeg utført en analyse av regnskapstallene for Skjervøy ASVO, som er utført ved bruk av trendanalyse og ved hjelp av analysemodellen AG-treet. Analysen viser utviklingen i selskapets nøkkeltall. For å gi best mulig inntrykk av utviklingen i selskapet har jeg gjort en analyse fra og med 2007 til og med 2020. Analysen starter med hovednøkkeltallet som er avkastningsgraden, for så å gå videre med forholdstall som representerer balansesiden, og til slutt skal driftssiden vurderes/analyseres. For en best mulig oversikt har jeg valgt å presentere annet hvert år av analysen.

Avkastningsgraden

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
6,7 %	3,3 %	3,9 %	0,0 %	5,0 %	4,1 %	-38,2 %

Avkastningsgraden har vært lav, men relativt stabil frem til 2018. Til tross for at den har vært betydelig lavere enn hva den bør være, gir ikke avkastningsgraden i seg selv et signal om «rødt flagg» som styret burde ha reagert på.

Eiendelenes omløpshastighet

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
0,62	0,70	0,83	0,80	0,98	0,95	1,31

Eiendelenes omløpshastighet har også vært lav, men stabil. Den har også økt gradvis gjennom årene, som også vil være naturlig når varelageret har blitt overvurdert. I tillegg har «andre driftsinntekter» som består av solgte tjenester til NAV for arbeidstakere i arbeidssamvirke også økt hvert år fra og med 2008. På denne måten vil nøkkeltallet også øke. Av tallene over betyr det at bedriften har hatt salgsinntekter +/- 1 krone i salg for hver krone av eiendelene de har. Nivåene for disse forholdstallene er heller ikke noe faresignal som styret burde ha bemerket.

Likviditetsgrad/likviditetsreserve

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Likviditetsgrad	228,7 %	207,7 %	221,0 %	185,7 %	222,3 %	268,6 %	70,7 %
Likviditetsreserve	772	725	419	328	191	462	335

Likviditetsgraden bør være over 200%, og viser evnen til å dekke sine betalingsforpliktelser. Har man en likviditetsgrad på 200%, betyr det at omløpsmidlene er 2 ganger større enn kortsiktig gjeld. Bedriften har gjennom hele analyseperioden hatt lite midler på kasse/bankinnskudd, noe som betyr at det er varelageret som drar opp disse tallene. Tallene i seg selv viser ingen signaler om «røde flagg».

Likviditetsreserven som utgjør tilgjengelige betalingsmidler består kun av kasse / bankinnskudd, da de ikke har noen disponibel kassekreditt. Tallene utgjør ingen «røde flagg»

Resultatgrad

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
	10,9 %	4,7 %	4,6 %	0,0 %	5,1 %	4,3 %	-29,1 %

Resultatgraden har vært synkende. I 2007 satt bedriften igjen med kr 10,9 for hver kr 100 i salg, og i 2017 var det gått ned til kr 4,3 per kr 100 i salg. Normen for resultatgraden er bransjeavhengig, og det er vanskelig å vurdere dette forholdstallet alene. I og med at varelageret er feilvurdert og har økt gjennom årene, har også resultatet økt. Det er derfor ingen varselamper som burde lyse bare av å se på resultatgraden alene. Ifølge årsrapportene har det vært utfordringer over flere år for bedriften med å finne «sitt marked» og utfordringer med å få resultatet positivt. Det kan tenkes at styret så det naturlig at også resultatgraden ble synkende av den grunn.

Hadde varelageret vært korrekt verdivurdert ville resultatgraden også vært betydelig lavere. I 2019 hvor dette er korrigert, vises det tydelig på nøkkeltallet. Selv om resultatgraden har vært synkende er den ikke noe «rødt flagg».

Salgsinntekter

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
	10,6 %	15,4 %	-11,4 %	-4,6 %	1,2 %	-20,4 %

Utviklingen av salgsinntektene er varierende fra år til år, og nedgangen er størst i 2013. I styrets årsberetning for 2013 opplyses det at drift av kantinen i Skjervøy Rådhus ble avsluttet 31.12.13, i tillegg til at selskapet ble rammet av en endring i beregning av godtgjørelse fra NAV for tjenester ASVO yter for dem. Disse to tingene medførte en betydelig svikt i inntektene i 2013. Heller ikke disse nøkkeltallene fremkommer som et «rødt flagg».

Bruttofortjenesteandel

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
72,0 %	57,4 %	53,4 %	61,6 %	67,9 %	72,3 %	5,4 %

Bruttofortjenesteandelen som sammenligner salgsinntekter mot varekostnaden er svært høy over alle år fra 2007 – 2018. I 2017 ligger bruttofortjenesteandelen på hele 72,3 %. Dette betyr at ASVO hadde 72,3 kroner igjen til å dekke interne kostander for hver kr 100 i salg.

For å se nærmere på 2017 kan man sette opp et regnestykke som viser dette bedre.

Inntekter 100 %

- Varekostnader 27,7 %

= Bruttofortjeneste 72,3 %

Regnestykket viser at varekostnaden utgjør 27,7 % av varesalget i 2017. For bedrifter som i hovedsak produserer en god del egne varer og tjenester er det ikke unaturlig at BFA er høy. For en dagligvarebutikk vil dette regnestykket etter all sannsynlighet se helt annerledes ut, med kanskje 80% varekostnader og 20% BFA siden de i hovedsak kun selger varer videre.

Det oppgis ingen steder i årsrapportene hvor stor andel hver enkelt avdeling utgjør av den totale driften, men basert på kontrollrapporten til Revigo (2020) tyder det på at salg av ved utgjør hoveddelen av driften.

I 2019 hvor varelageret har blitt justert ned til det korrekte, utgjør BFA bare 5,4%. Det vil si at varekostnaden dette året utgjorde hele 94,6%.

Dersom varelageret ikke hadde vært feiljustert ville BFA for de øvrige årene vært lavere. Daglig leder har oppgitt han startet manipuleringen av regnskapet med små justeringer allerede i 2007. Slik jeg har forstått det har disse tallene økt jevnt gjennom alle år, basert på salgsinntektenes utvikling. BFA var allerede i 2007 på 72%, hvilket betyr at det normalt sett vil være naturlig for en slik type bedrift å ha en høy BFA. For styrets del er det derfor ingen åpenbare signaler de burde ha reagert på når det gjelder BFA.

Personalkostnadsandel

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
171,1 %	236,8 %	210,4 %	235,5 %	221,3 %	206,6 %	3308,1 %

Personalkostnadsandelen viser hvor produktiv arbeidstakerne er. Et nøkkeltall på 10% betyr at for hver kr 100 i bruttofortjeneste går 10 kr til lønn, arbeidsgiveravgift, feriepenger, pensjonskostnader og øvrige personalkostnader. I dette tilfellet mottar bedriften tilskudd fra NAV som er ment å skulle dekke lønnskostnadene til arbeidstakerne. Dette tilskuddet er ført inn som «annen driftsinntekt» i regnskapet, noe sammenlignbare bedrifter også gjør. Forholdstallene i dette tilfellet vil derfor ikke være helt reelle sammenlignet med mange andre bedrifter. På grunn av overvurdert varelager er salgsinntektene uansett høyere enn hva de burde være, så det ville nok vært veldig høye forholdstall uansett. Tallene fremkommer ikke som noe «rødt flagg» siden de ikke kan gjenspeile virkeligheten.

Andel øvrige driftskostnader

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
62,2 %	89,4 %	88,9 %	88,2 %	67,0 %	55,9 %	941,4 %

Andelen øvrige driftskostnader er høyt over alle år. Et forholdstall på 88,2% betyr at for hver kr 100 i brutto går det kr 88,20 til øvrige driftskostnader, som vil si kostnader som verken er vare- eller personalkostnader. Det er ikke spesifisert i årsberetningene hva posten «annen driftskostnad» innbefatter, noe det kanskje burde vært. Spesielt siden den har økt fra ca. 1 million i 2007 til nesten det dobbelte i 2018. Det er derfor vanskelig å si noe om dette er noe styret burde ha tatt undersøkt nærmere.

Varelagerets omløpshastighet

2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
1,4	1,1	1,1	0,6	0,5	0,5	13,2

Varelagerets omløpshastighet har lave forholdstall og betyr at varene har ligget lenge på lager. I starten tilsier tallene at varene har ligget nesten et år på lager. For 2007 er lagringstiden (365:1,4) 206 dager. I perioden fra 2013-2018 har lagringstiden vært opptil 730 (365:0,5) dager. Dette er lang tid, spesielt når salgsinntektene går fra 2,4 millioner i 2008 til 4,9 millioner i 2018. Dette samsvarer overhodet ikke, og er en åpenbar ting som styret burde ha reagert på.

Gjeldsgrad

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
78,6	548,6	-292,9	140,9	122,2	43,4	-141,4	466,8	37,1	27,6	18,5	17,5	-4	-6

Gjeldsgraden er ikke en del av analysemodellen AG-treet, men er likevel verdt å ta med som en del av analysen. På grunn av veldig store variasjoner fra år til år tenker jeg det er naturlig å ta med alle år i fremstillingen av gjeldsgraden. Gjeldsgraden bør være så lav som mulig, og blir ansett som god når den er under 2. Gjeldsgraden til Skjervøy ASVO viser noe helt annet, som betyr at eiendelene er finansiert med gjeld i forhold til egenkapitalen. Eiendelene består i hovedsak av en bygning. I tillegg kommer varelager, inventar og bankinnskudd. Allerede i 2007 var over 50% av egenkapitalen på 1 million kroner tapt. Grunnen til den høye gjeldsgraden er en svært høy gjeld. I 2009 er selskapets aksjekapital tapt i sin helhet. Gjeldsgraden er derfor et åpenbart rødt flagg som styret burde ha reagert på.

Konklusjon analyse

Trendanalysen viser at varelagerets omløpshastighet er et åpenbart signal styret burde ha reagert på tidligere enn 2019. Grunnen til dette er den lange lagringstiden. I 2007 ligger lagringstiden på 206 dager. Siden salg av ved utgjør den største delen av driften vil en lagringstid på rundt 200 dager være normalt. Hvis man tenker seg produksjonen av ved starter etter vedfyringssesongen er over i mars/april og neste sesong starter i oktober/november vil en naturlig lang lagringstid oppstå på grunn av varierende etterspørsel gjennom året. For de øvrige avdelingene med varebeholdning (systue, snekkeravdeling, solavskjerming og

bruktbutikk) er det i rapporten til Revigo (2012) oppgitt at det ikke har vært større mengder varer på lager.

Nøkkeltallene for varelagerets omløpshastighet har gått jevnt nedover fra 2011 til og med 2018. Samtidig har det vært en jevn utvikling av salgsinntekter gjennom hele analyseperioden. Hadde salget stagnert eller gått nedover i perioder ville det vært naturlig at varelageret hopet seg litt opp, og at omløpshastigheten økte. At et stort lager med ved blir liggende i opptil 730 dager er ikke reelt både med tanke på beliggenhet i landet og etterspørsel på ved, samt økende salgsinntekter. I tillegg er det oppgitt at vedlageret ved årsskiftene bare har vært 1/3 til 2/3 fullt, og styret har også vært klar over mangelen på internkontroll i bedriften.

Den høye gjeldsgraden viser en svært høy gjeld, og med tanke på at dette bør være under 2 viser nøkkeltallene til Skjervøy ASVO at dette er noe styret burde ha reagert på og undersøkt videre.

4.7.4 Analyse av regnskapstallene ved bruk av benchmarking

Til denne analysen har jeg valgt ut tre andre bedrifter som jeg ønsker å sammenligne med Skjervøy ASVO AS.

Nordreisa ASVO er heleid av Nordreisa kommune og tilbyr på samme måte som Skjervøy ASVO arbeid til mennesker som har et sterkt ønske om å komme ut i arbeid. De har en samarbeidsavtale med NAV, og er godkjent tiltaksarrangør for flere arbeidsmarkedstiltak finansiert av NAV. Det er en vekstbedrift, og har som mål å utvikle den enkelte arbeidstakers ressurser og derved øke livskvalitet og deltakelse i samfunnet. De har ulike avdelinger for produksjon og tjenesteyting. Blant annet tilbyr de vedlikehold av grøntanlegg, produserer ved og har et vaskeri (Reisavekst, 2021).

Astafjord Vekst AS er eid av fire kommuner, Dyrøy, Gratangen, Lavangen og Salangen kommune, som hver eier 25% av aksjene. Dette er en vekstbedrift, hvor kjernevirksomheten er å hjelpe mennesker ut i arbeid. De har blant annet et vaskeri, en kafe, butikk, samt selger varmpumper, arbeidsklær, strøsand og ved. De samarbeider med NAV, og tilbyr arbeid for arbeidstakere som har behov for tilrettelagt arbeid i både korte og lange perioder av livet (Astafjord Vekst, 2021).

Skånland Vekst AS er også en vekstbedrift som er heleid av Tjeldsund kommune. Bedriftens formål er å skape arbeidsplasser for arbeidstakere, som ikke uten videre kan nyttiggjøre seg annet arbeidstilbud. Bedriften skal kvalifisere og utvikle ressurser hos arbeidstakerne gjennom framstilling av varer, handel og annen tjenesteyting for det ordinære marked. Skånland Vekst har et vaskeri, driver en kafe, har bruktbuikk og egne avdelinger for treproduksjon, ved og systue (Skånland Vekst, 2021).

Disse tre bedriftene har en driftsform som kan sammenlignes med Skjervøy ASVO da de alle er heleid av kommuner, har samme formål, og er vekstbedrifter som tilbyr arbeid til mennesker som vanligvis faller utenfor det ordinære arbeidslivet eller har behov for arbeidstrening.

Benchmarking av avkastningsgrad

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Astafjord Vekst AS	11,7 %	6,7 %	5,0 %	-5,6 %	11,3 %	4,3 %	3,5 %
Nordreisa ASVO	9,1 %	5,2 %	6,1 %	0,8 %	5,5 %	3,9 %	5,6 %
Skjervøy ASVO AS	6,7 %	3,3 %	3,9 %	0,0 %	5,0 %	4,1 %	-38,2 %
Skånland Vekst AS	-1,2 %	-0,6 %	1,0 %	-2,6 %	7,6 %	0,6 %	2,0 %

Avkastningsgraden for alle fire bedriftene varierer en del gjennom årene, og det er ingenting spesielt som skiller Skjervøy ASVO fra de andre. Avkastningsgraden gir ingen signaler om «røde flagg».

Benchmarking av eiendelenes omløpshastighet

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Astafjord Vekst AS	1,11	1,25	1,17	1,30	1,44	0,99	1,13
Skånland Vekst AS	1,99	1,68	1,22	0,65	0,76	0,89	0,59
Skjervøy ASVO AS	0,62	0,70	0,83	0,80	0,98	0,95	1,31
Nordreisa ASVO	0,76	0,55	0,61	0,62	0,66	0,78	0,76

Heller ikke når det gjelder eiendelenes omløpshastighet skiller Skjervøy ASVO seg fra de øvrige. Denne utmerker seg heller ikke som et «rødt flagg».

Benchmarking av likviditetsgrad/likviditetsreserve

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Nordreisa ASVO	110,1 %	460,0 %	565,4 %	686,6 %	658,6 %	545,7 %	486,0 %
	335	2 260	3 488	4 535	5 531	4 829	5 558
Astafjord Vekst AS	229,6 %	206,0 %	165,3 %	137,6 %	186,5 %	266,0 %	301,0 %
	2 780	2 849	1 920	668	1 564	6 796	4 590
Skånland Vekst AS	155,0 %	108,3 %	55,5 %	315,9 %	284,9 %	235,0 %	356,9 %
	442	370	242	2 331	2 761	2 249	4 704
Skjervøy ASVO AS	228,7 %	207,7 %	221,0 %	185,7 %	222,3 %	268,6 %	70,7 %
	772	725	419	328	191	462	335

Likviditetsgraden til Skjervøy Arbeidssamvirke har vært på omtrent samme nivå som Astafjord Vekst og Skånland Vekst. Nordreisa ASVO skiller seg her ut med betydelig høyere tall. I 2019 hadde de en likviditetsgrad på 486% som betyr at omløpsmidlene er 4,86 ganger større enn kortsiktig gjeld. Likviditetsgraden bør være over 200%, og viser evnen man har til å dekke sine betalingsforpliktelser.

Skjervøy ASVO har gjennom årene har hatt lite midler på kasse/bankinnskudd, derfor er det varelager som drar opp denne posten. For de andre tre er det motsatt. Her utgjør varelageret en liten andel av omløpsmidler, mens kasse/bankinnskudd er den største posten.

Generelt sett viser tallene til alle fire bedrifter at bransjen har sterk likviditet. Likevel ligger Skjervøy ASVO betydelig lavere over alle år. Styret burde ha stilt spørsmålstegn ved hvorfor de andre bedriftene klarer å oppnå dette bedre, samt stilt spørsmålstegn ved hvorfor varelageret har dratt opp nøkkeltallet for Skjervøy ASVO mens kasse/bankinnskudd har dratt opp tallet for de øvrige.

Benchmarking av resultatgrad

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Nordreisa ASVO	12,1 %	9,4 %	10,1 %	1,3 %	8,3 %	5,0 %	7,4 %
Skjervøy ASVO AS	10,9 %	4,7 %	4,6 %	0,0 %	5,1 %	4,3 %	-29,1 %
Astafjord Vekst AS	10,6 %	5,3 %	4,3 %	-4,3 %	7,9 %	4,3 %	3,1 %
Skånland Vekst AS	-0,6 %	-0,4 %	0,8 %	-4,0 %	10,0 %	0,7 %	3,3 %

Resultatgraden skiller seg ikke ut sammenlignet med de tre andre. Nordreisa ASVO ligger til tider litt høyere enn de andre i bransjen. Totalt sett er ikke dette nøkkeltallet et «rødt flagg».

Benchmarking av salgsinntektenes utvikling

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Skånland Vekst AS		6,9 %	25,9 %	-7,8 %	24,2 %	12,1 %	-0,8 %
Nordreisa ASVO		2,8 %	-1,8 %	3,0 %	3,8 %	0,5 %	1,3 %
Skjervøy ASVO AS		10,6 %	15,4 %	-11,4 %	-4,6 %	1,2 %	-20,4 %
Astafjord Vekst AS		17,4 %	151,1 %	-1,4 %	18,3 %	3,7 %	6,0 %

Selv om noen av årene viser nedgang, kan alle fire selskapene vise til vekst i årene frem til 2018. Utviklingen av salgsinntekter tilsier ingen signaler om «røde flagg».

Benchmarking av bruttofortjenesteandel

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Astafjord Vekst AS	83,1 %	74,5 %	89,9 %	93,0 %	96,0 %	93,7 %	92,2 %
Nordreisa ASVO	84,4 %	79,9 %	81,9 %	81,7 %	90,1 %	85,7 %	88,5 %
Skånland Vekst AS	77,9 %	79,5 %	77,4 %	79,6 %	75,7 %	73,6 %	68,4 %
Skjervøy ASVO AS	72,0 %	57,4 %	53,4 %	61,6 %	67,9 %	72,3 %	5,4 %

Skjervøy ASVO ligger under nivået til øvrige i bransjen frem til 2018 hvor Skånland Vekst ligger lavest. Generelt viser tallene god lønnsomhet i salget hos alle fire.

Bruttofortjenesten viser forskjellen mellom salgsinntekter og vareforbruk, og siden varelageret til Skjervøy ASVO er manipulert går salgsinntektene opp og varekostnaden ned. På denne måten holder BFA seg høy. BFA viser hvor mye som er igjen av salgsinntektene til å dekke driftskostnader.

Ser vi på Astafjord, Skånland og Nordreisa er det de som har de høyeste tallene, hvilket betyr at de har de laveste varekostnadene. Det er uvisst hva som utgjør hoveddelen av salget til disse tre, men det som i hovedsak skiller dem fra Skjervøy ASVO er at de har vaskeri. Til et vaskeri vil jeg anta det er lite varekostnader, noe som kan være med på å holde BFA på et høyt nivå.

Skånland vekst har i tillegg til vaskeriet en syavdeling, jobbfrukt, treproduksjon, vedsalg og diverse tjenester som transport, makulering og gressklipping.

Nordreisa ASVO har vaskeri, bruktbuikk, jobbfrukt, salg av ved og strøsand, og tilbyr tjenester som gressklipping og snømåking.

Astafjord vekst har vaskeri, salg av strøsand og ved, kafe, butikk, dekkskift og dekkhotell, samt tilbyr utkjøring og enkle reparasjoner av hjelpemidler.

Selv om Skjervøy ASVO har de dårligste tallene utmerker de seg ikke som spesielt dårligere. Disse fremkommer derfor ikke som et «rødt flagg».

Benchmarking av personalkostnadsandel

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Skjervøy ASVO AS	171,1 %	236,8 %	210,4 %	235,5 %	221,3 %	206,6 %	3308,1 %
Nordreisa ASVO	99,3 %	99,8 %	111,9 %	126,8 %	123,3 %	171,6 %	155,4 %
Astafjord Vekst AS	190,3 %	210,7 %	67,2 %	75,8 %	61,3 %	68,6 %	67,8 %
Skånland Vekst AS	272,2 %	296,1 %	263,9 %	433,8 %	355,0 %	317,0 %	289,3 %

Personalkostnadsandelen forteller hvor produktive arbeidstakerne er, og er summen av personalkostnader i prosent av bruttofortjeneste. De høye tallene samsvarer derfor med bruttofortjenesteandel som er vurdert over.

Benchmarking av andel øvrige driftskostnader

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Skånland Vekst AS	145,2 %	137,9 %	120,2 %	121,9 %	94,6 %	74,5 %	66,8 %
Skjervøy ASVO AS	62,2 %	89,4 %	88,9 %	88,2 %	67,0 %	55,9 %	941,4 %
Nordreisa ASVO	51,8 %	51,2 %	58,1 %	67,6 %	63,7 %	73,7 %	71,7 %
Astafjord Vekst AS	67,4 %	60,3 %	23,6 %	23,9 %	26,9 %	23,4 %	25,8 %

Andelen øvrige driftskostnader for Skjervøy arbeidssamvirke holder seg stabilt til og med 2018. I 2019 skyter den i været siden varekostnaden er justert og bruttofortjenesten derfor går ned. Skjervøy ASVO utmerker seg ikke spesielt sammenlignet med de øvrige. Nøkkeltallet gir ingen signaler om «røde flagg».

Benchmarking av varelagerets omløpshastighet

	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Astafjord Vekst AS	2,4	2,9	2,2	1,5	1,3	2,7	3,5
Nordreisa ASVO	2,1	4,2	1,5	3,4	1,2	1,7	1,4
Skånland Vekst AS	1,5	1,8	2,1	1,0	1,3	1,3	3,1
Skjervøy ASVO AS	1,4	1,1	1,1	0,6	0,5	0,5	13,2

Nøkkeltallene til Skjervøy ASVO er lavest, og betyr at det er denne bedriften varene ligger lengst på lager. Hvis man ser på 2017 som eksempel har Astafjord Vekst AS et nøkkeltall på 2,7, som betyr en lagringstid på 135 (365:2,7) dager. Nordreisa ASVO har 214 (365:1,7) dager, og Skånland Vekst har 280 (365:1,3) dager. Skjervøy ASVO utmerker seg derfor med hele 730 (365:0,5) dager. At Astafjord AS og Nordreisa ASVO ligger høyest kan være fordi de begge har brukbutikk, noe som kan være med på å dra opp lagringstiden.

Produksjon og videresalg av ved utgjør en stor del av driften og er felles for de alle. Dersom vedproduksjonen starter tidlig vår vil det derfor være naturlig at varene ligger lenge på lager før høysesongen for salg av ved starter. I tillegg blir varelageret talt opp 31. desember hvert år. Dersom etterspørselen etter ved er lav før varelageret telles opp vil det være naturlig at varelageret er høyt 31. desember. Er etterspørselen på høsten høy, vil varelageret naturlig være mindre 31. desember.

VO er et nøkkeltall som er bransjeavhengig, men samtidig vil det kunne være svært varierende også innen samme bransje. Hvis man ser på bokbutikker vil nok de fleste ha et lavt varelager 31. desember siden det mest sannsynlig selges mye bøker rett før jul. En bokbutikk som selger akademiske bøker på et universitet har nok ikke et høyt salg på slutten av året. Desember vil typisk være en måned hvor lageret fylles opp med varer før semesterstart i januar, og dermed vil varelageret være høyt 31. desember.

Også i denne analysen vil VO naturlig være litt ulik for alle de fire bedriftene. Både vaskeri, jobbfrukt, og øvrige tjenestetilbud er ting som ikke påvirker varelageret i stor grad. Derimot er ved, strøsand, treproduksjon og butikkdrift det som i hovedsak utgjør varelageret. Bedriften som skiller seg fra de øvrige med tanke på varelager er Astafjord vekst AS, som også forhandler varmpumper og salg av arbeidsklær. Likevel har de den korteste lagringstiden.

Selv om det vil være variasjoner mellom bedriftene er en lagringstid på 730 dager uvanlig lenge for Skjervøy ASVO. Hadde det vært slik at omsetningen hadde vært redusert, er det også naturlig at omløpshastigheten faller siden varene da blir liggende lengre på lager. I dette tilfellet øker jo salgsinntekten for Skjervøy ASVO, og da samsvarer ikke den høye lagertiden. Nøkkeltallene for varelagerets omløpshastighet burde vært en åpenbar ting som burde vært oppdaget og gransket av styret.

Konklusjon benchmarking

Benchmarkingen viser at Skjervøy ASVO viser røde flagg på varelagerets omløpshastighet og likviditetsgrad, men skiller seg ellers ikke fra konkurrentene. Hovedforskjellen ligger i omløpshastigheten på varelageret som er svært høy og betyr lang lagringstid på lager. Dette samsvarer også med analysen som er gjort av hovedcasen, og understreker viktigheten av å ha gode kontrollrutiner internt i en bedrift.

5 Konklusjon

Av informasjonen som er innhentet og analysert i denne oppgaven fremkommer det at det har pågått regnskapsmanipulering i Skjervøy ASVO AS fra 2007 til og med 2019. Av den finansielle analysen fremkommer det at nøkkeltallet for varelagerets omløpshastighet er den mest åpenbare tingen styret burde ha reagert på, og spesielt fra og med 2013 hvor nøkkeltallet er nede på 0,6. Dette tilsvarer en lagringstid på 608 dager. Benchmarkingen viser at Skjervøy ASVO ikke utmerker seg sammenlignet med de andre tre bedriftene, annet enn på varelagerets omløpshastighet og likviditetsgrad. Det kan tenkes at slike typer vekstbedrifter vanligvis ikke gjør denne type finansielle analyser. Uten analysen ville det derfor ikke vært noen åpenbare «røde flagg» man kunne sett bare ved å se på regnskapet i årsrapporten.

De interne kontrollrutinene har på grunnlag av data som er benyttet i oppgaven vist seg å være fraværende. Ved varemottaket har det ikke vært noen kontroll for å sjekke antall mot faktisk bestilling, og det har heller ikke blitt kontrollert at mottatte varer stemmer mot faktura. Det var kun daglig leder som betalte fakturaer, og det var heller ingen kontroll på om alt salg faktisk ble fakturert. I tillegg ble ikke varetellingslistene som ble oversendt revisor kontrollert, og på denne måten har daglig leder klart å overrapportere varelageret. Lageret med ved har vært ulåst og uovervåket, og Revigo AS konkluderer med at det ikke har vært underslag av betydning på grunnlag av mengden ved som er kjøpt inn. For et vedlager som vanligvis er 1/3 til 2/3 fullt vil dette romme 100 til 200 paller med ved. Tallene som ble rapportert inn i 2017 viser mellom 970 til 1070 paller, altså en enorm mengde mer enn reelt. Dette viser at det har vært svært enkelt for daglig leder å villedde både eier, styret og revisor bare på grunn av at interne kontrollrutiner ikke eksisterte. Dette er små, enkle oppgaver som hadde vært både enkelt og lite ressurskrevende å innføre.

Totalt sett er dette et klart signal på at styret ikke har overholdt sitt forvaltningsansvar eller tilsynsansvar. Det har ikke vært fastsatte instruksjer eller retningslinjer til daglig leder, og de har ikke overholdt sitt overordnede ansvar for at kontrolltiltakene faktisk etterleves.

Internkontroll skal redusere uønsket risiko, og denne oppgaven viser viktigheten av å etablere gode kontrollrutiner internt i en bedrift.

Styreverv i heleide kommunale aksjeselskap har et klart politisk preg, og mange av disse folkevalgte mangler erfaring og kompetanse til styring og drift av aksjeselskaper. I dette tilfellet kan man konkludere med at det var få regnskapsmessige signaler styret burde ha

reagert på. Hadde det derimot vært noen med god regnskapsforståelse, kunne de «røde flaggene» muligens vært oppdaget lenge før daglig leder selv innrømte forholdene i 2019. Et styre bør derfor ha medlemmer som har kunnskaper til hvilke motiver som kan ligge bak manipulering, og hvordan man kan oppdage «røde flagg». De burde også ha implementert interne kontrollrutiner som ville vært med på å forebygge og troligvis unnlate at dette ville ha skjedd.

Referanseliste

5.1 Bøker

Hagen, K.P., 1990. *Principal-agent teori : implikasjoner for offentlig styring og politikk*, Bergen: Norsk senter for forskning i ledelse, organisasjon og styring.

Kristoffersen, T., 2012. *Årsregnskapet : en grunnleggende innføring* 3. utg., Bergen: Fagbokforl.

Langli, J.C., 2016. *Årsregnskapet* 10. utg., Oslo: Gyldendal.

Schwencke, H.R. et al., 1998. *Årsregnskapet i teori og praksis*.

Baksaas, K.M., Stenheim, T. & Keeping, D., 2015. *Regnskapsteori*, Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Hansen, Øystein, Ottesen, L. & Øyen, A.H., 2005. *Finansregnskap med analyse*, Oslo: Gyldendal akademisk.

Hoff, K.G. & Bragelien, I., 2016. *Strategisk økonomistyring* 2. utg., Oslo: Universitetsforl.

Gottschalk, P., 2013. *Bedriftskriminalitet : økonomiske forbrytelser for virksomheten*, Oslo: Krutt forl.

Fallan, L. & Pettersen, I.J., 2016. *Bedriftsøkonomiske atferdsteorier : endrede perspektiver på atferd, koordinering og organisering*, Bergen: Fagbokforl.

Hagen, K.P., 1990. *Principal-agent teori : implikasjoner for offentlig styring og politikk*, Bergen: Norsk senter for forskning i ledelse, organisasjon og styring.

Bråthen, T. & Bøhleng, B.A., 2015. *Styrearbeid*, Bergen: Fagbokforl.

Langfeldt, S.F., 2018. *Lov og rett for næringslivet* 25. utg., Oslo: Gyldendal Focus forl.

Granden, G., 2007. *Styrearbeid : en håndbok for ansatte i selskap og konsern* 6. utg., Oslo: Gyldendal akademisk.

Stenvold, T.D. & Degerstrøm, M.M., 2020. *Revisjonshandlinger i praksis* 1. utgave., Bergen: Fagbokforlaget.

Moen, T.-G. et al., 2017. *Regnskapsorganisering: virksomhetsstyring og intern kontroll* 7. utg., Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Andenæs, M.H., 2006. *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* 2. utg., Oslo: M.H. Andenæs.

Jacobsen, D.I., 2015. *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* 3. utg., Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Porter, M.E. & Bureid, G., 1987. *Konkurransestrategi*, Oslo: TANO.

Yin, R.K., 1994. *Case study research : design and methods* 2nd ed., Thousand Oaks, Calif: Sage.

5.2 Artikler

Stenheim, Tonny, Sundkvist, Charlotte Haugland & Opsahl, André (2017). *Hva menes med regnskapskvalitet?* Magma, 1/2017 s.64-68

Healy, P.M. & Palepu, K.G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of accounting and economics*, 31(1), 405–440 Lest 09.03.21

Fields, T.D., Lys, T.Z. & Vincent, L. (2001). Empirical research on accounting choice. *Journal of accounting and economics*, 31(1), 255–307. Lest 09.03.21

Ronen, J. & Yaari, V. (2010). *Earnings Management – Emerging Insights in Theory, Practise, and Research*. New York, Springer Series in Accounting Scholarship Lest 09.03.21

Healy, Paul M & Wahlen, James M, 1999. A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting horizons*, 13(4), pp.365–383.

Kinserdal, Finn (2017). *Hva er regnskapsmanipulasjon, og hvordan kan den best avdekkes?* Magma, 1/2017 s.69-78

Giroux, G. (2004). *Detecting earnings management*. Hoboken, N.J.: John Wiley & sons Inc.

Burgstahler, David & Dichev, Ilia, (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of accounting & economics*, 24(1), pp.99–126.

Kinserdal, Finn (2014). *Hvordan manipulere med regnskapet*. Magma, 1/2014 s.18-25

Heskestad, Terje (2015) *Resultat kvalitetsanalyse, røde flagg og driftsinntekter*, 8/2015

Wesenberg, Jane (2013). *Praktiske råd for styremedlemmers erstatningsansvar*. Magma, 7/2013 s.51-56

Gunnar Ottesen, 2013. *Hvordan ivareta styrets forvaltnings- og tilsynsansvar etter aksjeloven?* Praktisk økonomi og finans, 30(4), pp.67–79.

Vaskinn, Alf-Erland (2018) *Styring av kommunale selskaper - for mye frihet eller for mye styring?* Kommunerevisoren, 3/2018 s. 4-12.

Thoresen, P. (2005), *Styrearbeid og daglig ledelse*, Praktisk økonomi & finans, 4/2005, s. 3-13

Bamle, Morten (2019). *Styrets ansvar for å unngå misligheter*. Magma, 6/2019 s.16-17

5.3 Nettsider

ASVL (2021) Om oss. <https://asvl.no/om-oss/> (Hentet 10.10.21)

Brønnøysundregistrene (2021) Regnskap. www.brreg.no (Hentet: 01.08.21)

Proff (2021) Regnskap. www.proff.no (Hentet: 01.08.21)

Solvang, O. (2020) Vil vurdere erstatningskrav etter skandalen: -Burde åpenbart vært fulgt opp tettere, *nordlys.no* <https://www.nordlys.no/vil-vurdere-erstatningskrav-etter-skandalen-burde-åpenbart-vart-fulgt-opp-tettere/s/5-34-1292409> (Hentet: 27.02.21)

Solvang, O. (2020) Styreleder går av etter regnskapsjuks: -Jeg beklager at jeg har latt meg forlede, *nordlys.no* <https://www.nordlys.no/styreleder-gar-av-etter-regnskapsjuks-jeg-beklager-at-jeg-har-latt-meg-forlede/s/5-34-1292064> (Hentet: 10.08.21)

Skjervøy Arbeidssamvirke (2021) Om oss. <https://asvo-skjervoy.no/> (Hentet: 27.02.21)

Nordreisa ASVO (2021) Om oss. <https://reisavekst.no/om-oss> (Hentet: 25.09.21)

Astafjord Vekst AS (2021) Om oss. <https://avekst.wixsite.com/astafjord/om-oss-1> (Hentet 25.09.21)

Skånland Vekst AS (2021) Om oss. <https://www.skanlandvekst.no/om-oss> (Hentet 25.09.21)

Aksje Norge (2021) Avkastning. <https://aksjenorge.no/aksjesparing/risiko-og-avkastning/avkastning/> (Hentet: 09.03.21)

Økokrim (2021) Domfellelse i Sponsor Service saken. <https://www.okokrim.no/domfellelse-i-sponsor-service-saken.5990828-411472.html> (Hentet: 09.03.21)

Elvestad, J. og Hestdahl, K., (2020) Feilrapporterte regnskap i 13 år – nå er lederen suspendert, *framtidinord.no* <https://www.framtidinord.no/nyheter/2020/02/05/Feilrapporterte-regnskap-i-13-%C3%A5r-n%C3%A5-er-lederen-suspendert-21005699.ece?rs1501731626784093690&t=1> (Hentet: 21.07.21)

5.4 Rapporter

Hild Marte Bjørnsen, Jan Erling Klausen & Marte Winsvold, 2015:1. *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap*. NIBR-rapport

Stokstad, Sigrud et al., 2017. *Folkevalgt lederskap og kommunal organisering*.

Monkerud, Indset, Stokstad & Klausen, 2016:20. *Kommunal organisering 2016*, NIBR-rapport

PricewaterhouseCoopers (PwC) (2020). *Styreboken 2020*

Regnskap Norge (2012) *Etisk Regelverk for Regnskapsførere*

Revigo (2020) *Rapport om faktiske funn*. Harstad/Narvik: Revigo AS.

Skjervøy Asvo AS (2020) *Notat fra styret i Skjervøy Asvo angående rapporten fra Revigo AS*. Skjervøy: Skjervøy Asvo AS.

5.5 Masteroppgaver

Beisvåg, I. (2014) *Styret og daglig leder*. Masteroppgave. UiT Norges arktiske Universitet

Bjørnstad, H. (2015) *Kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i aksjeloven § 3-4*.

Masteroppgave. Universitetet i Oslo

Evanger-Hansen, K. & Fjærvik, M. (2018) *Benchmarking sin rolle i økonomiske styringssystemer*. Masteroppgave. Norges Handelshøyskole

Olsen, A. (2012) *Styrets mulighet for å sikre pålitelig finansiell informasjon*. Masteroppgave. UiT Norges arktiske Universitet

5.6 Forelesninger

Heimly, F.S. 2019. Økonomisk styring og finansiell analyse. BED-3071 *Hva regnskapet sier.*

5.7 Lover

Aksjeloven. *Lov 13. Juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper*

Bokføringsloven. *Lov 19. November 2004 nr. 73 om bokføring*

Regnskapsloven. *Lov 17. Juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v.*

Revisorloven. *Lov 20. November 2020 nr. 128 om revisjon og revisorer*

Skattebetalingsloven. *Lov 16. Juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav*

Vedlegg

Astafjord Vekst AS

Resultatregnskap

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Salgsinntekter	4395	4 524	5 312	5 939	14 914	13 596	13 411	15 408	18 223	18 594	19 284	20 851	22 107	21 006
Vareforbruk	743	824	1 357	1 460	1 509	786	944	591	723	1 290	1 224	1 454	1 714	1 542
Bruttofortjeneste	3 652	3 700	3 955	4 479	13 405	12 810	12 467	14 817	17 500	17 304	18 060	19 397	20 393	19 464
Annen driftsinntekt	7364	7 535	7 853	8 205	0	0	0	0	1	54	0	4	2	3
Sum driftsinntekter	11 016	11 235	11 808	12 684	13 405	12 810	12 467	14 817	17 501	17 358	18 060	19 401	20 395	19 467
Personalkostnader	6950	8 058	8 333	8 696	9 007	9 058	9 450	9 829	10 728	11 480	12 396	12 790	13 834	14 216
Annen driftskostnad	2461	2 743	2 383	3 198	3 169	3 038	2 979	3 957	4 703	4 956	4 231	4 079	5 255	5 026
Avskrivninger	439	426	436	438	620	594	617	488	641	590	608	544	621	638
Tap på fordringer														
Driftsresultat	1 166	8	656	352	609	120	-579	543	1 429	332	825	1 988	685	-413
Finanskostnader	252	294	185	160	245	315	266	247	267	169	173	203	238	147
Finansinntekter	78	100	44	50	25	8	-3	10	2	1	1	2	2	1
Resultat før skatt	992	-186	515	242	389	-187	-848	306	1 164	164	653	1 787	449	-559
Skattekostnad														
Ordinært resultat	992	-186	515	242	389	-187	-848	306	1 164	164	653	1 787	449	-559
Eks. ord. kostn														
Årsresultat	992	-186	515	242	389	-187	-848	306	1 164	164	653	1 787	449	-559

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Balanseregnskap

EIENDELER (AKTIVA)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Immaterielle eiendeler														
Varige driftsmidler	7007	7 117	7 060	6 914	9 080	8 486	8 039	8 119	7 836	7 489	9 008	11 969	11 561	12 015
Finansielle anl.midler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anleggsmidler	7 007	7 117	7 060	6 914	9 080	8 486	8 039	8 119	7 836	7 489	9 008	11 969	11 561	12 015
Varelager	304	629	475	434	676	728	629	408	548	531	457	498	496	399
Debitorer	486	793	562	524	1 084	1 090	508	1 251	2 171	2 691	2 643	2 971	2 470	2 793
Andre korts. inv.	0	0	0	0	0	0	500	500	500	500	500	500	500	500
Kasse, bankinnskudd	2780	1 537	2 428	2 270	1 920	1 328	668	881	1 564	1 406	6 796	3 827	4 590	3 435
Omløpsmidler	3 586	2 959	3 465	3 228	3 680	3 146	2 305	3 040	4 783	5 128	10 396	7 796	8 056	7 127
Sum eiendeler	10 593	10 076	10 525	10 142	12 760	11 632	10 344	11 159	12 617	12 617	19 404	19 765	19 617	19 142

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

GJELD OG EGENKAP	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Innskutt egenkapital	375	375	375	375	375	375	375	500	500	500	500	500	500	500
Opptjent egenkapital	3587	3 392	3 928	4 167	4 550	4 363	3 515	3 824	4 988	5 153	5 805	7 593	8 041	7 482
Egenkapital	3 962	3 767	4 303	4 542	4 925	4 738	3 890	4 324	5 488	5 653	6 305	8 093	8 541	7 982
Pensjonsforpl. etc.														
Utsatt skatt														
Avs. for forpl.														
Pantegjeld	5069	4 453	4 239	3 974	5 609	5 144	4 779	4 933	4 564	4 014	9 190	8 784	8 400	8 100
Øvrig langsiktig gjeld		300	300											
Langsiktig gjeld	5 069	4 753	4 539	3 974	5 609	5 144	4 779	4 933	4 564	4 014	9 190	8 784	8 400	8 100
Kassekreditt			-421											
(Limit kassekreditt)														
Offentlig kortsiktig gjeld	342	746	320	225	674	491	334	514	600	697	735	756	923	725
Annen kortsiktig gjeld	1220	808	1 783	1 402	1 552	1 259	1 341	1 388	1 965	2 254	3 173	2 133	1 753	2 335
Kortsiktig gjeld	1 562	1 554	1 682	1 627	2 226	1 750	1 675	1 902	2 565	2 951	3 908	2 889	2 676	3 060
Sum gjeld og egenkapital	10 593	10 074	10 524	10 143	12 760	11 632	10 344	11 159	12 617	12 618	19 403	19 766	19 617	19 142

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Lønnsomhet

LØNNSOMHET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Åvkastningsgrad	11,7 %	1,1 %	6,7 %	4,0 %	5,0 %	1,1 %	-5,6 %	5,0 %	11,3 %	2,6 %	4,3 %	10,1 %	3,5 %	-2,2 %
Resultatgrad	10,6 %	0,9 %	5,3 %	2,8 %	4,3 %	0,9 %	-4,3 %	3,6 %	7,9 %	1,8 %	4,3 %	9,5 %	3,1 %	-2,0 %
Eiendelenes oml.hastig.	1,11	1,20	1,25	1,39	1,17	1,17	1,30	1,38	1,44	1,48	0,99	1,06	1,13	1,10

LIKVIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Likviditetsgrad	229,6 %	190,4 %	206,0 %	198,4 %	165,3 %	179,8 %	137,6 %	159,8 %	186,5 %	173,8 %	266,0 %	269,9 %	301,0 %	232,9 %
Likviditetsreserve	2 780	1 537	2 849	2 270	1 920	1 328	668	881	1 564	1 406	6 796	3 827	4 590	3 435

SOLIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Egenkapitalandel	37,4 %	37,4 %	40,9 %	44,8 %	38,6 %	40,7 %	37,6 %	38,7 %	43,5 %	44,8 %	32,5 %	40,9 %	43,5 %	41,7 %

ØVRIGE NØKKELTALL	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Br.fortjenesteandel	83,1 %	81,8 %	74,5 %	75,4 %	89,9 %	94,2 %	93,0 %	96,2 %	96,0 %	93,1 %	93,7 %	93,0 %	92,2 %	92,7 %
Pers.kostnadsandel	190,3 %	217,8 %	210,7 %	194,2 %	67,2 %	70,7 %	75,8 %	66,3 %	61,3 %	66,3 %	68,6 %	65,9 %	67,8 %	73,0 %
Andel øvrig driftskostnad	67,4 %	74,1 %	60,3 %	71,4 %	23,6 %	23,7 %	23,9 %	26,7 %	26,9 %	28,6 %	23,4 %	21,0 %	25,8 %	25,8 %
Varelagerets oml.hast.	2,4	1,3	2,9	3,4	2,2	1,1	1,5	1,4	1,3	2,4	2,7	2,9	3,5	3,9
Debitorenes oml.hast.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Anleggsmidlenes oml.h.	1,7	1,7	1,9	2,0	1,6	1,6	1,7	1,9	2,3	2,5	2,1	1,7	1,9	1,7

Skjervøy ASVO AS

Resultatregnskap

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Salgsinntekter	2485	2 453	2 712	3 141	3 624	3 612	3 202	3 987	3 802	4 368	4 420	4 914	3 911	4 509
Vareforbruk	697	768	1 154	1 254	1 690	1 606	1 231	1 602	1 220	1 633	1 225	1 353	3 701	899
Bruttofortjeneste	1 788	1 685	1 558	1 887	1 934	2 006	1 971	2 385	2 582	2 735	3 195	3 561	210	3 610
Annen driftsinntekt	3403	3 693	4 282	4 543	4 600	4 782	4 757	5 255	5 697	5 710	5 944	5 981	6 123	6 209
Sum driftsinntekter	5 191	5 378	5 840	6 430	6 534	6 788	6 728	7 640	8 279	8 445	9 139	9 542	6 333	9 819
Personalkostnader	3060	3 280	3 690	3 873	4 069	4 358	4 641	5 162	5 714	6 085	6 602	7 030	6 947	6 487
Annen driftskostnad	1112	1 241	1 393	1 609	1 720	1 585	1 738	1 744	1 731	1 734	1 785	1 994	1 977	2 287
Avskrivninger	382	425	431	413	377	362	359	355	357	334	318	309	332	352
Tap på fordringer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftsresultat	637	432	326	535	368	483	-10	379	477	292	434	209	-2 923	693
Finanskostnader	448	553	384	362	373	356	295	293	255	229	206	182	216	171
Finansinntekter	7	20	4	6	13	20	8	6	8	6	14	7	6	15
Resultat før skatt	196	-101	-54	179	8	147	-297	92	230	69	242	34	-3 133	537
Skattekostnad														
Ordinært resultat	196	-101	-54	179	8	147	-297	92	230	69	242	34	-3 133	537
Eks.ord. kostn														
Årsresultat	196	-101	-54	179	8	147	-297	92	230	69	242	34	-3 133	537

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Balanseregnskap

EIENDELER (AKTIVA)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Immaterielle eiendeler														
Varige driftsmidler	7670	7 782	7 660	7 324	6 947	6 610	6 244	5 889	5 674	5 395	5 982	6 221	5 977	5 625
Finansielle anl.midler	8	10	10	10	14	0	0	0	0	0	87	165	81	60
Anleggsmidler	7 678	7 792	7 670	7 334	6 961	6 610	6 244	5 889	5 674	5 395	6 069	6 386	6 058	5 675
Varelager	502	630	1 020	1 328	1 548	1 498	1 922	1 922	2 577	2 567	2 485	2 624	280	240
Debitorer	449	460	281	779	800	1 037	928	432	526	443	1 194	842	262	296
Andre korts. inv.	150	95	228	76	128	631	548	1 334	718	603	743	995	707	1 065
Kasse, bankinnskudd	772	914	725	555	419	302	328	246	191	210	462	195	335	2 666
Omløpsmidler	1 873	2 099	2 254	2 738	2 895	3 468	3 726	3 934	4 012	3 823	4 884	4 656	1 584	4 267
Sum eiendeler	9 551	9 891	9 924	10 072	9 856	10 078	9 970	9 823	9 686	9 218	10 953	11 042	7 642	9 942

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

GJELD OG EGENKAP.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Innskutt egenkapital	1000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Opptjent egenkapital	-880	-982	-1 034	-929	-920	-773	-1 071	-979	-746	-678	-437	-402	-3 535	-2 998
Egenkapital	120	18	-34	71	80	227	-71	21	254	322	563	598	-2 535	-1 998
Pensjonsforpl. etc.														
Utsatt skatt														
Avs. for forpl.														
Pantegjeld	8612	9 019	8 874	8 668	8 465	8 267	8 033	7 859	7 627	7 356	8 571	8 260	7 937	7 620
Øvrig langsiktig gjeld														
Langsiktig gjeld	8 612	9 019	8 874	8 668	8 465	8 267	8 033	7 859	7 627	7 356	8 571	8 260	7 937	7 620
Kassekreditt														
(Limit kassekreditt)														
Offentlig kortsiktig gjeld	120	130	126	110	146	199	188	194	231	263	227	267	315	323
Annen kortsiktig gjeld	699	725	959	1 223	1 164	1 385	1 819	1 750	1 574	1 276	1 591	1 917	1 925	3 998
Kortsiktig gjeld	819	855	1 085	1 333	1 310	1 584	2 007	1 944	1 805	1 539	1 818	2 184	2 240	4 321
Sum gjeld og egenkapital	9 551	9 892	9 925	10 072	9 855	10 078	9 969	9 824	9 686	9 217	10 952	11 042	7 642	9 943

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Lønnsomhet

LØNNSOMHET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Avkastningsgrad	6,7 %	4,6 %	3,3 %	5,4 %	3,9 %	5,0 %	0,0 %	3,9 %	5,0 %	3,2 %	4,1 %	2,0 %	-38,2 %	7,1 %
Resultatgrad	10,9 %	7,4 %	4,7 %	7,0 %	4,6 %	6,0 %	0,0 %	4,2 %	5,1 %	3,0 %	4,3 %	2,0 %	-29,1 %	6,6 %
Eiendelenes oml.hastig.	0,62	0,62	0,70	0,76	0,83	0,83	0,80	0,94	0,98	1,09	0,95	0,99	1,31	1,08
Gjeldsgrad	78,6	548,6	-292,9	140,9	122,2	43,4	-141,4	466,8	37,1	27,6	18,5	17,5	-4	-6

LIKVIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Likviditetsgrad	228,7 %	245,5 %	207,7 %	205,4 %	221,0 %	218,9 %	185,7 %	202,4 %	222,3 %	248,4 %	268,6 %	213,2 %	70,7 %	98,8 %
Likviditetsreserve	772	914	725	555	419	302	328	246	191	210	462	195	335	2 666

SOLIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Egenkapitalandel	1,3 %	0,2 %	-0,3 %	0,7 %	0,8 %	2,3 %	-0,7 %	0,2 %	2,6 %	3,5 %	5,1 %	5,4 %	-33,2 %	-20,1 %

ØVRIGE NØKKELTALL	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Br.fortjenesteandel	72,0 %	68,7 %	57,4 %	60,1 %	53,4 %	55,5 %	61,6 %	59,8 %	67,9 %	62,6 %	72,3 %	72,5 %	5,4 %	80,1 %
Pers.kostnadsandel	171,1 %	194,7 %	236,8 %	205,2 %	210,4 %	217,2 %	235,5 %	216,4 %	221,3 %	222,5 %	206,6 %	197,4 %	3308,1 %	179,7 %
Andel øvrig driftskostnad	62,2 %	73,6 %	89,4 %	85,3 %	88,9 %	79,0 %	88,2 %	73,1 %	67,0 %	63,4 %	55,9 %	56,0 %	941,4 %	63,4 %
Varelagerets oml.hast.	1,4	1,2	1,1	0,9	1,1	1,1	0,6	0,8	0,5	0,6	0,5	0,5	13,2	3,7
Debitorenes oml.hast.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Anleggsmidlenes oml.h.	0,8	0,8	0,9	1,0	1,2	1,3	1,3	1,6	1,7	1,9	1,7	1,7	1,7	1,9

Skånland Vekst AS

Resultatregnskap

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Salgsinntekter	1418	1 454	1 555	1 669	2 102	1 775	1 637	1 714	2 128	2 693	3 018	3 730	3 700	3 468
Vareforbruk	314	286	319	372	475	291	334	371	518	828	797	1 429	1 171	1 001
Bruttofortjeneste	1 104	1 168	1 236	1 297	1 627	1 484	1 303	1 343	1 610	1 865	2 221	2 301	2 529	2 467
Annen driftsinntekt	3711	3 781	4 430	5 660	4 979	5 499	6 035	6 470	6 997	6 988	7 079	7 565	7 513	8 215
Sum driftsinntekter	4 815	4 949	5 666	6 957	6 606	6 983	7 338	7 813	8 607	8 853	9 300	9 866	10 042	10 682
Personalkostnader	3005	3 321	3 660	4 107	4 294	5 103	5 653	5 666	5 716	6 532	7 040	8 065	7 316	6 744
Annen driftskostnad	1603	1 551	1 704	1 864	1 956	2 076	1 589	1 502	1 523	1 712	1 654	1 792	1 690	2 020
Avskrivninger	226	181	281	279	376	409	428	414	477	557	575	627	671	936
Tap på fordringer	36	-10	45	26	-76	-9	-12	13	-7	-263	-37			
Driftsresultat	-55	-94	-24	681	56	-596	-320	228	898	315	68	-618	365	982
Finanskostnader	79	116	106	173	238	670	200	191	151	187	118	114	205	224
Finansinntekter	24	18	3	2	2	15	14	27	17	7	4	2	8	9
Resultat før skatt	-110	-192	-127	510	-180	-1 251	-506	64	764	135	-46	-730	168	767
Skattekostnad														
Ordinært resultat	-110	-192	-127	510	-180	-1 251	-506	64	764	135	-46	-730	168	767
Eks.ord. kostn														
Årsresultat	-110	-192	-127	510	-180	-1 251	-506	64	764	135	-46	-730	168	767

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Balanseregnskap

EIENDELER (AKTIVA)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Immaterielle eiendeler														
Varige driftsmidler	1563	1 777	2 059	5 067	5 039	8 069	8 211	8 070	7 958	7 942	7 738	7 990	13 077	17 478
Finansielle anl.midler			224											
Anleggsmidler	1 563	1 777	2 283	5 067	5 039	8 069	8 211	8 070	7 958	7 942	7 738	7 990	13 077	17 478
Varelager	214	223	179	152	229	263	338	206	396	585	622	381	372	375
Debitorer	155	281	207	194	125	191	302	211	68	81	15	22	46	271
Andre korts. inv.	201	248	522	941	186	734	675	850	894	806	736	723	774	1 081
Kasse, bankinnskudd	442	362	370	200	242	4 114	2 331	2 162	2 761	2 279	2 249	964	4 704	5 605
Omløpsmidler	1 012	1 114	1 278	1 487	782	5 302	3 646	3 429	4 119	3 751	3 622	2 090	5 896	7 332
Sum eiendeler	2 575	2 891	3 561	6 554	5 821	13 371	11 857	11 499	12 077	11 693	11 360	10 080	18 973	24 810

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

GJELD OG EGENKAP	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Innskutt egenkapital	100	100	100	100	100	2 659	2 659	2 659	421	2 659	2 659	2 659	2 659	2 659
Opptjent egenkapital	414	221	94	604	199	0	-506	-443	2 559	457	411	-318	-151	614
Egenkapital	514	321	194	704	299	2 659	2 153	2 216	2 980	3 116	3 070	2 341	2 508	3 273
Pensjonsforpl. etc.														
Utsatt skatt														
Avs. for forpl.														
Pantegjeld	1407	1 578	2 187	4 432	4 114	9 000	8 550	8 100	7 650	7 200	6 750	6 300	14 813	20 000
Øvrig langsiktig gjeld														
Langsiktig gjeld	1 407	1 578	2 187	4 432	4 114	9 000	8 550	8 100	7 650	7 200	6 750	6 300	14 813	20 000
Kassekreditt														
(Limit kassekreditt)														
Offentlig kortsiktig gjeld	120	186	239	209	221	242	290	325	334	401	354	407	336	335
Annen kortsiktig gjeld	533	805	941	1 209	1 188	1 470	864	858	1 112	977	1 187	1 032	1 316	1 204
Kortsiktig gjeld	653	991	1 180	1 418	1 409	1 712	1 154	1 183	1 446	1 378	1 541	1 439	1 652	1 539
Sum gjeld og egenkapital	2 574	2 890	3 561	6 554	5 822	13 371	11 857	11 499	12 076	11 694	11 361	10 080	18 973	24 812

* Alle tall er oppgitt i hele tusen

Lønnsomhet

LIKVIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Likviditetsgrad	155,0 %	112,4 %	108,3 %	104,9 %	55,5 %	309,7 %	315,9 %	289,9 %	284,9 %	272,2 %	235,0 %	145,2 %	356,9 %	476,4 %
Likviditetsreserve	442	362	370	200	242	4 114	2 331	2 162	2 761	2 279	2 249	964	4 704	5 605

SOLIDITET	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Egenkapitalandel	20,0 %	11,1 %	5,4 %	10,7 %	5,1 %	19,9 %	18,2 %	19,3 %	24,7 %	26,6 %	27,0 %	23,2 %	13,2 %	13,2 %

ØVRIGE NØKKELTALL	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Br.fortjenesteandel	77,9 %	80,3 %	79,5 %	77,7 %	77,4 %	83,6 %	79,6 %	78,4 %	75,7 %	69,3 %	73,6 %	61,7 %	68,4 %	71,1 %
Pers.kostnadsandel	272,2 %	284,3 %	296,1 %	316,7 %	263,9 %	343,9 %	433,8 %	421,1 %	355,0 %	350,2 %	317,0 %	350,5 %	289,3 %	273,4 %
Andel øvrig driftskostnad	145,2 %	132,8 %	137,9 %	143,7 %	120,2 %	139,9 %	121,9 %	111,8 %	94,6 %	91,8 %	74,5 %	77,9 %	66,8 %	81,9 %
Varelagerets oml.hast.	1,5	1,3	1,8	2,4	2,1	1,1	1,0	1,8	1,3	1,4	1,3	3,8	3,1	2,7
Debitorenes oml.hast.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Anleggsmidlenes oml.h.	3,3	2,9	2,6	1,4	1,4	0,9	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	0,9	0,7

